

NUORTEN
vapaa-aika

NUORTEN
vapaa-aika

Tervetuloa yhdeksänsille Nuorisotutkimuspäiville!

Nuorisotutkimuspäivillä pohditaan laaja-alaisesti nuorten vapaa-ajan nykypirteitä, historiaa ja käytäntöjä. Vapaa-aikaa lähestytään organisoidun toiminnan, kasvatuksen ja nuorten omaehtoisen toiminnan näkökulmista.

Päivillä lähestytään teemaa pohtimalla vapaa-ajan merkitystä nuorten elämäntilanteen, kasvamisen, oppimisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmista. Millainen vapaa-aika mielletään hyväksi tai pahaksi? Miten nuorten ryhmä- ja ystävyysuhteet sekä nuorisokulttuurit rakentuvat nuorten vapaa-ajan kentillä fyysisesti ja virtuaalisesti? Mikä on nuorisotyön ja nuorisojärjestöjen merkitys nuorten vapaa-ajan viettämisessä?

Yhdeksättä kertaa järjestettävillä Nuorisotutkimuspäiville kootaan yhteen tutkijoita ja tiedon käyttäjiä pohtimaan yhdessä nuorten vapaa-ajan roolia ja merkitystä. Päivien pääpuhujista *Minna Liikkanen* pohtii, miksi vapaa-aika on tärkeää, *Hanna Vehmas* puhuu nuorten liikuntaharrastamisesta ja *Anu-Hanna Anttila* käsittelee, mitä merkitystä on nuorten joutenololla.

Päivien ohjelma koostuu yleisesitelmistä, työryhmätyöskentelystä ja paneelikeskustelusta. Lisäksi päivillä jaetaan nuorisotutkimuksen gradupalkinto.

Nuorten tyylit -paneelissa keskiviikkona ovat keskustelemassa *Tommi Hoikkala*, *Jaana Lähteenmaa*, *Mikko Salasuo* ja *Tarja Tolonen*. Teemaan virittävän alustuspuheenvuoron pitää *Sini Perho*. Paneelikeskustelun puheenjohtajana toimii *Minna Laukkanen*.

Antoisia Nuorisotutkimuspäiviä!

Nuorisotutkimuspäivien järjestelytoimikunta

Päivien ohjelmasta vastaavat

Sanna Aaltonen (Helsingin yliopisto)

Sarianne Karikko (Nuorisotutkimusverkosto)

Mirja Määttä (Itä-Suomen yliopisto)

Kirsi Pohjola (Itä-Suomen yliopisto)

Tarja Tolonen (Nuorisotutkimusverkosto)

Ohjelmakirjan design & taitto: *Minna Laukkanen* (Nuorisotutkimusverkosto)

Painopaikka: Yliopistopaino, Pikapaino Vuorikatu, Helsinki 2010.

Yleistä

Aika ja paikka

Yhdeksännet Nuorisotutkimuspäivät järjestetään Helsingissä 9.-10.11.2010 Tieteiden talon salissa 104 osoitteessa Kirkkokatu 6. Työryhmät kokoontuvat Tieteiden talon pienemmissä saleissa (3., 4. ja 5. kerros).

Kahvi ja lounas

Seminaarikahvit tarjoillaan ohjelmassa mainittuna ajankohtana ja sisältyvät seminaarin osallistumismaksuun. Lounas on omakustanteinen. Lista lähialueen lounaspaikoista löytyy ohjelmakirjan lopusta.

Iltailaisuus

Nuorisotutkimuspäivien **Iltasirinät** järjestetään tiistaina 9.11.2010 klo 17–21 Tieteiden talon salissa 505.

Iltailaisuuden ohjelmassa on Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikka-ohjelman ohjelmajohtaja *Georg Henrik Wreden* tervehdys. Tilaisuudessa on salaattibuffet ja viinitarjoilu. Iltailaisuuden paikat on varattu ennakkoilmoittautumisen perusteella. Tilaisuus sisältyy osallistumismaksuun.

NUORTEN
vapaa-aika

Nuorisotutkimuspäivien työryhmät

	Työryhmät	Koordinaattori(t)	Alustustajat	Aika	Sali
1.	Ystävyyssuhteet ja sosiaalisuus nuorten vapaa-ajalla	<i>Tarja Tolonen & Antti Kivijärvi</i>	<i>Riikka Korkiamäki; Antti Kivijärvi & Tarja Tolonen; Ismo Kantola; Taru Ollikainen</i>	Ke 10.11. klo 9-11	313
2.	Ensin työ, sitten huvi - vai miten se oli?	<i>Sanna Aaltonen & Kirsi Pohjola</i>	<i>Terhi Halonen, Päivi Harinen, Leila Hurmalainen, Tuula Joro & Sirja Möttönen; Sanna Aaltonen; Anni Ojajärvi; Mikko Reijonen; Kirsi Pohjola</i>	Ti 9.11. klo 15-17	309
3.	Nuorten toiminta ja vaikuttaminen vapaa-ajalla	<i>Sofia Laine & Anu Gretschel</i>	<i>Tiina Maria Levamo; Jetta Huttunen; Sofia Laine; Marjaana Markkanen</i>	Ke 10.11. klo 9-11	404
4.	Paha vapaa-aika	<i>Päivi Honkatukia & Atte Oksanen</i>	<i>Ilkka Levä; Aino Manninen & Teija Strand; Johanna Nurmi; Mirja Määttä; Marjaana Kojo</i>	Ti 9.11. klo 15-17	404
5.	Nuorisotyö ja vapaa-aika	<i>Tomi Kiilakoski</i>	<i>Petri Cederlöf; Juha Nieminen; Tomi Kiilakoski; Rita Jailo; Elina Nikoskinen & Eeva Sinisalo-Juha</i>	Ke 10.11. klo 9-11	505
6.	Taiteen tekeminen ja nuorten hyvinvointi	<i>Katriina Siivonen</i>	<i>Ülle Raud; Anni Joela; Katriina Siivonen</i>	Ti 9.11. klo 15-17	313
7.	Liikunta ja yhteiskunta	<i>Mikko Salasuo</i>	<i>Outi Aarresola; Piia af Ursin</i>	Ti 9.11. klo 15-17	401
8.	Virtuaalinen vapaa-aika	<i>Irma Hirsjärvi & Jani Merikivi</i>	<i>Teo Keipi; Minna Ruckenstein; Sirpa Kannasoja</i>	Ke 10.11. klo 9-11	312
9.	Graffiti- ja katukulttuurit	<i>Pauli Komonen</i>	<i>Pauli Komonen; Minna Laukkanen; Tarja Tolonen; Noora Pyyry</i>	Ti 9.11. klo 15-17	405
10.	Vapaa-aika, identiteetti ja sosiaalinen pääoma	<i>Helena Helve & Merja Kylmäkoski</i>	<i>Merja Kylmäkoski; Helena Helve; Marjaana Kojo</i>	Ke 10.11. klo 9-11	405

Seminaariohjelma

Tiistai 9.11.2010

Tieteiden talo, sali 104

Klo 12.00

Ilmoittautuminen alkaa

Klo 12.30 Tervetuloa

Nuorisotutkimusseuran tutkimusjohtaja *Leena Suurpää*

Klo 12.40–14.40 Nuorten vapaa-ajan muutos ja jatkuvuus

Sessiossa tarkastellaan nuorten vapaa-ajan vieton eri ulottuvuuksia ja piirteitä. Vapaa-aikaa lähestytään historiallisesta näkökulmasta, ohjatun harrastustoiminnan sekä joutenolon kautta.

Puhujat:

Mirja Liikkanen (tutkimuspäällikkö, Tilastokeskus): *Vapaa-aika yhteiskuntaa pelastamassa – miksi vapaa-aika on nyt tärkeää?*

Hanna Vebmas (FT, tutkija, Jyväskylän yliopisto): *Nuorten liikuntaharrastaminen – huvia, hyötyä vai suorittamista?*

Anu-Hanna Anttila (VTT, dosentti, tutkijatohtori, Turun yliopisto): *Olla jouten – toisenlainen asenne ja päivänkulku nuoruudessa*

Klo 14.40–15.00

Chillaus ja kahvi

Klo 15.00–17.00

Työryhmät omissa saleissaan. (Katso taulukko s. 5)

Klo 17.00–21.00 Iltasirinät

Tieteiden talo, sali 505.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman ohjelmajohtaja

Georg Henrik Wreden tervehdys

Keskiviikko 10.11.2010

Tieteiden talo, sali 104

Klo 9.00–11.00

Työryhmät omissa saleissaan. (Katso taulukko s. 5)

Klo 11–12.15

Lounas (omakustanteinen)

Klo 12.15–12.30 Gradupalkinnon jako

Graduraadin jäsen *Merja Kylmäkoski* luovuttaa vuoden 2010 gradupalkinnon. Gradupalkinnon saajan puheenvuoro.

Klo 12.30–14 Nuorten tyyli -paneelikeskustelu

Paneelikeskustelussa lähestytään nuorten tyyliä ja alakulttuureja pohtien millaisia vapaa-ajan-, pukeutumis-, musiikki- tai toimintatyyliä ilmenee ajassa. Ovatko nuorten erilaiset alakulttuurit hiipumassa, monimuotoistumassa vai sulautumassa toisiinsa? Tulisiko globaalissa maailmassa edes puhua alakulttuureista?

Paneelikeskusteluun virittävä alustuspuheenvuoro:

Sini Perho (YTT, suunnittelija)

Keskustelemissa:

Tommi Hoikkala (tutkimusprofessori, Nuorisotutkimusverkosto)

Jaana Läbteemmaa (VTT, dosentti, tutkija, Tampereen yliopisto/Nuorisotutkimusverkosto)

Mikko Salasuo (VTT, dosentti, tutkija, Nuorisotutkimusverkosto)

Tarja Tolonen (VTT, dosentti, erikoissuunnittelija, Nuorisotutkimusverkosto)

Minna Laukkanen (tiedetoimittaja) toimii puheenjohtajana

Klo 14.00

Yhdeksännet Nuorisotutkimuspäivät päättyvät

Vapaa-aika yhteiskuntia pelastamassa – miksi vapaa-aika on nyt tärkeää?

Mirja Liikkanen (tutkimuspäällikkö, Tilastokeskus)

Niin Tilastokeskuksen *vapaa-aikatutkimuksen* kuin monien muidenkin tutkimusten mukaan vapaa-ajan merkitys ihmisten elämässä on lisääntynyt. Nuorille sukupolville vapaa-ajan merkityksellisyys omassa elämässä on jo pitkään ollut itsestään selvää. Päävastoin kuin aikaisemmin uumoiltiin, perheen koettu merkitys on vahvistunut vielä enemmän, ja yllättäen eniten juuri nuorten keskuudessa. Elämän ratkaisuja ja valintoja tarkastellaan yhä useammin yksityisen elämänpiiriin näkökulmasta.

Vapaa-aika on arkea jäsentävänä ja merkityksellistävänä käsitteenä ollut koko historiansa ajan vahvasti moraalipoliittinen käsite. Myös vapaa-ajan tutkimuksen kiinnostuksen kohteet ovat heijastelleet tätä. *Cushman, Veal & Zuzanek* (2005,1) kiteyttävät tutkimuksen katseen siirtymisen yhä enemmän julkisesta politiikasta markkinoille: ”*Vapaa-aika on, yhteiskunnallisen ja kulttuurisen merkityksellisuuden lisäksi, hyvin tärkeä ballinnon sektori ja kasvava markkinailmiö, joka tarjoaa työpaikkoja, tuloja ja taloudellista kehitystä.*” Tutkimus tarkastelee ihmisiä yhä useammin postmoderneina, arjen valintojaan markkinoilla tekevinä vapaina yksilöinä. Vapaa-ajan valintojen yhteiskunnallista merkityksellisyyttä myös usein perustellaan toimialan kansantaloudellisella merkittävyydellä.

Toisaalta OECD:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä ovat havahduttu jo jokin aikaa sitten, että yhteiskuntien kehitystä pitäisi mitata muillakin mittareilla kuin bruttokansantuotteella. Poliittiset johtajat ovat hätäntyneet, kun heidän perinteiseen kansantaloustieteeseen perustuneet taloudellisen kehityksen ennustemallinsa eivät toimikaan. Apua on alettu hakea sosiaalisesta ja ihmisten yksityisestä elämänpiiristä. On järjestetty laajoja konferensseja ja perustettu työryhmiä. Vaikutusvaltaisimman aseman niistä on saanut Ranskan presidentti *Sarkozyn* asettama korkean tason, valtaosaltaan kansantaloustieteilijöistä koostuva komissio ja sen tekemä selvitys: *Stiglitz, Joseph E. & Sen, Amartya & Fitoussi, Jean-Paul. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress.*

Alustuksessani ihmettelen, onko edellä mainituilla kehityskuluilla yhtymäkohtia ja leikkauspisteitä. Käytän *Stiglitz & Sen & Fitoussi* -raporttia ja sen saamaa asemaa kansainvälisessä keskustelussa esimerkkinä yhteiskuntapoliittisen keskustelun käännöksestä, jossa taloustieteilijät ovat aloitteen tekijöitä, kun sosiaalista ja vapaa-aikaa määritellään. Kansainvälisessä keskustelussa yhteiskunnat käsitteellistetään yhä useammin kaksijakoisina: markkinoina/taloutena ja sosiaalisena/yksilöllisenä.

Nuorten liikuntaharrastaminen – huvia, hyötyä vai suorittamista?

Hanna Vehmas (FT, tutkija, Jyväskylän yliopisto)

Vapaa-ajan merkitys on viime vuosikymmeninä muuttunut yhä tärkeämmäksi suomalaisten keskuudessa. Vapaa-aika merkitsee yhteiskunnan eri ryhmille eri asioita, ja samankin yksilön elämän eri vaiheissa vapaa-ajan merkitykset muuttuvat. Vapaa-aika on erimuotoisen harrastamisen edellytys. Vapaa-aika vaikuttaa ihmisten elämänlaatuun ja sen funktiot liittyvät sekä yksilöllisiin että yhteisöllisiin pyrkimyksiin.

Liikunta on suomalaisille tärkeä vapaa-ajan harrastus. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan lähes 90 prosenttia suomalaisesta aikuisväestöstä harrastaa liikuntaa vähintään kaksi kertaa viikossa ja noin puolet liikkuu vähintään neljästi viikossa. Noin 90 prosenttia suomalaisista lapsista ja nuorista harrastaa liikuntaa. Myös kansainvälisten vertailujen valossa suomalaisia voidaan pitää poikkeuksellisen aktiivisena kansakuntana.

Sosiologisenä tutkimuskohteena liikunnan harrastaminen on kiinnostavaa, koska erimuotoisen harrastamisen kautta voidaan peilata laajoja yhteiskunnallisia ilmiöitä ja niiden muutoksia. Näillä on puolestaan vaikutuksensa kaikkeen inhimilliseen toimintaan ja kulttuuriin.

Liikunnan harrastaminen voi tuottaa sellaista fyysistä pääomaa ja emotionaalisia elämyksiä, joilla on terveyttä ja hyvinvointia edistävä vaikutus. Toisaalta haasteellinen harrastaminen voi toimia yhteisöllisyyden lähteenä yksilöllisyyttä korostavassa ajassa, jossa monet perinteiset instituutiot ovat menettäneet ihmisiä toisiinsa sitovaa merkitystään. Fanikulttuuri, harrastuksiin ”hurahtaminen” ja kuntoilu-urat tuottavat parhaimmassa tapauksessa ihmisille sellaisia yhteenkuuluvuuden kokemuksia, joita on perinteisesti saatu perheestä, työstä tai uskonnosta.

Harrastaminen voi liittyä myös erimuotoisen hyödyn ja pääomien tavoitteluun. Hyödyn ja pääomien kartuttamisella voidaan tavoitella kulttuurista ja sosiaalista erottautumista, jolloin ne voivat tähdätä samansuuntaisiin tavoitteisiin kuin mitä läntisissä yhteiskunnissa yleisesti vaalitaan ja arvostetaan. Pääomien tavoittelun ohella harrastaminen voi ilmentää tehokkuuteen ja rationaalisuuteen tähtäävää normistoa. Näin perinteinen määritelmä vapaa-ajasta vastakohtana veloitteille ei enää kovin hyvin palvele vapaa-ajan valintaperusteiden teoretisointia tai vapaa-ajan käsitteen käyttöä eri yhteyksissä. Jälkitekollisissa yhteiskunnissa tapahtuneet työelämän ja vapaa-ajan suhdetta koskevat muutokset ovat aikaansaaneet sen, että moniin vapaa-ajan toimintoihin liittyy veloitetta, sitoutumista ja vastuuta, ja ne voidaan hyvinkin rinnastaa ”tärkeisiin työmaisiin” toimintoihin.

Pohdin puheenvuorossani sitä voidaanko suomalaisten nuorten liikunnan harrastamisen valintaperusteita jäsentää vapaa-ajan vakavoitumisen näkökulmasta. Tarkasteluni perustuu suomalaisten vapaa-ajan vakavoitumista käsitteeseen väitöstutkimukseeni sekä nuorten liikuntaa ja vapaa-aikaa koskeviin tilastotietoihin.

Olla jouten – toisenlainen asenne ja päivänkulku nuoruudessa

Anu-Hanna Anttila (VTT, dosentti, tutkijatohtori, Turun yliopisto)

Joutilaisuus ja päivänkulun rakentuminen vähemmän aktiivisten toimintojen, ei-työnteon ja oleilun varassa ovat asioita, joiden ääneen sanominen on ikään kuin epäsoviva. Palkkatyöyhteiskunnassa palkallinen työ on vahva ohjaava arvo, jonka perusteella niin päivittäinen ajankäyttö kuin elämäntapa rakentuvat. Näin käy silloinkin, vaikka palkkatyötä ei olisikaan, sillä muut aktiiviseksi toiminnaksi mielletyt toiminnot korostuvat. Normin vahvistuminen liittyy elämänvaiheeseen ja ikääntymiseen. Näyttää vahvasti siltä, että iän myötä yhä vahvemmaksi oletukseksi tulee osallistuminen työyhteiskuntaan, joko tekemällä koko-aikaista palkkatyötä kodin ulkopuolella tai sitten päätoimisena kotityöntekijänä omassa kodissa.

Kuitenkin tiedämme, että ihminen ei toimi kuin kone, väsymättömänä ja pelkästään rationaalisina päämäärähakuisena olentona, joka tekee työtä ja on toiminnassa tauotta. Tämä kaikki näkyy suoraan ajankäyttöaineistoissa. Joutilaisuus, ei minkään tekeminen ja oleminen tekemisten välissä jäävät joko kirjaamatta tai tulevat ilmaistuksi epäsuoraan.

Olen tutkimustani varten tutustunut suomalaisiin Tilastokeskuksen keräämiin *Ajankäyttöaineistoihin* vuosilta 1999–2000 ja 2009–2010 sekä vanhempiin brittiläisiin ajankäyttöaineistoihin, jotka ovat *Social Science Research Councilin ajankäyttöpäiväkirja-aineisto* vuosilta 1983–1984 ja *BBC:n ajankäyttöpäiväkirjat* vuodelta 1961. Riippuu ajasta, kulttuurista ja kustakin oman ajankäyttönsä arvioijasta, miten eräänlaiseksi anti-aktiiviteetiksi kuvattavaa joutilaisuutta on soveliaista ilmaista. Näyttää siltä, että nuoret uskaltavat ilmaista joutenolonsa muita vahvemmin ja vapaammin.

1. Ystävyyssuhteet ja sosiaalisuus nuorten vapaa-ajalla

Koordinaattorit *Tarja Tolonen & Antti Kivijärvi*

Riikka Korhiamäki (tutkija, Tampereen yliopiston Porin yksikkö): **Nuorten ikätoverisuhteet moraalisisina ja normatiivisina kertomuksina**

Antti Kivijärvi & Tarja Tolonen: **Hengailu ja nuorten sosiaaliset suhteet**

Ismo Kantola (VTT, dosentti, Turun yliopisto, sosiologia): **Sukupuolvien välinen luottamus ja nuorten syrjäytyminen**

Taru Ollikainen (YTM, tutkijakoulutettava, Itä-Suomen Yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos, sosiologia): **Tyttöjen välisten suosiohierarkioiden rakentama yhteisöllisyys koulussa**

Väite kuuluu, että myöhäismodernina aikana monenlaiset yhteisöllisyydet haurastuvat. Yksilöiden katsotaan usein irrottautuvan 'perinteisistä' yhteisöllisyyden muodoista kuten perheestä, suvusta ja naapurustosta. Toisaalta myös sukupuoleen, luokkaan ja etnisyyteen sidottujen yhteisöllisyyksien on katsottu menettävän merkitystään. Tämä tarkoittaisi sitä, että yhteisöllisyyden kokeminen ja ystävyudet muodostuisivat enenevässä määrin yksilöllisten valintojen kautta. Myöhäismodernissa yhteiskunnissa nuorten onkin tulkittu kohtaavan vaatimuksia jatkuvaan identiteettityöhön ja itsensä esittämiseen tietynlaisina yksilöinä nopeasti muuttuvissa ympäristöissä.

Huoli lähiyhteisöjen haurastumisesta on ilmentynyt esimerkiksi viimeaikaisissa keskusteluissa kouluväkivallasta. Nuorten syrjäytymisen ja ongelmalliseksi katsotun käyttäytymisen ehkäisemiseksi on etsitty vastauksia vertaisyhteisöllisyyksien vahvistamisesta sekä yhtä lailla vapaa-ajan sosiaalisuudesta. Niin ikään sosiaalisen pääoman diskurssissa ihmisten välinen luottamus, siteet ja yhteinen toiminta kansalaisyhteiskunnan kentillä nähdään tuottavan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ystävyyssuhteista ja vertaissosiaalisuudesta on siten tullut merkittävä osa yhteiskunnallisia ja poliittisia keskusteluja.

Joka tapauksessa näyttää kiistattomalta, että nuorten keskinäiset vertais- ja ystävyyssuhteet ovat merkittävässä roolissa nuorten elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Kyselytutkimusten mukaan lähes puolet nuorista tapaa vapaa-ajallaan ystäviään päivittäin ja useampi kuin neljä viidestä vähintään viikoittain (Myllyniemi 2009, 88). Lisäksi nuoret pitävät merkittävimpänä yhteiskunnallisen syrjäytymisen syynä ystävien puutetta (Myllyniemi 2006, 34–35). Niin ikään *Nuorten elinolut* -vuosikirjan 2008 mukaan ihmissuhteet olivat muita kyselyssä

mainittuja tekijöitä, kuten työtä, koulutusta ja aineellista hyvinvointia voimakkaammin yhteydessä yleiseen tyytyväisyyteen elämään (Myllyniemi 2008, 72–73).

Työryhmässä käsitellään nuorten vapaa-ajan sosiaalisuuksia ja niiden muodostumista. Keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat: Ovatko yhteisöllisyyden ja vertais-sosiaalisuuden perustat muuttuneet entistä yksilöllisemmiksi? Mitkä tekijät määrittävät ystävyyksien muotoutumista? Minkälaisia merkityksiä ystävyyksille annetaan ja millaisia resursseja niistä saadaan?

Nuorten ikätoverisuhteet moraalisisina ja normatiivisina kertomuksina

Riikka Korhiamäki (tutkija, Tampereen yliopiston Porin yksikkö)

Nuoruusille tunnusomaisena on pidetty irtautumista vanhemmista, institutionaalisten auktoriteettisuhteiden haastamista sekä ikätovereiden tuleamista entistä tärkeämmäksi. Tämän on ajateltu korostuvan nyky-yhteiskunnassa, jossa nopeat arvojen, moraalien ja identiteetin muutokset eriyttävät sukupolvittaisia elämäntilanteita; parhaiten nuorten elämää ymmärtävät vertaiset.

Nuorten ikätoverisuhteet eivät kuitenkaan rakennu tyhjiössä – irrallisina muista suhteista, verkostoista ja yhteisöistä, joissa nuori on osallisena. Omaehtoisinakin näyttäytyvät vertaissuhteet ovat monella tapaa suhteessa sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa rakentuvien arvoihin, normeihin ja moraliin. Esityksessäni tarkastelen näitä nuorten vapaa-ajan vertaissuhteita määrittäviä normatiivisia ja institutionaalisia ehtoja. Esitys perustuu yläkouluikäisten nuorten haastattelujen (n=29) ja kirjoitusten (n=116) analyysiin ja on osittain meneillään olevaa väitöstudiumiani.

Nuorten haastattelupuheissa ja teksteissä vapaa-ajankin vertaissuhteet – liittymiset, irtautumiset ja erottautumiset – muotoutuvat suhteessa nuoria koulu- ja perheinstituutioiden jäseninä ja kansalaisina määrittäviin olemisen ja toiminnan normeihin. Erityisesti koulunkäynti ja koulumenestys sekä suhde päihteisiin ja tupakointiin muodostavat sen kulttuurisen koordinaatiston, jolla nuoret omia ja toistensa sosiaalisia suhteita paikantavat. Myös vertaissuhteissa esiintyvät resurssit, kuten nuorten keskinäinen sosiaalinen tuki ja kontrolli, merkityksellistyvät pitkälti institutionaalisissa suhteissa rakentuvista normeista ja arvostuksista käsin. Tässä mielessä nuorten vapaa-ajan vertaisyhteisöllisyys ei ole ”puhdasta”, viatonta tai omaehtoista, vaan heijastaa monin tavoin yhteisössä ja yhteiskunnassa vallitsevia moraalisia ja normatiivisia olosuhteita.

Hengailu ja nuorten sosiaaliset suhteet

Antti Kivijärvi & Tarja Tolonen (Nuorisotutkimusverkosto)

Tarkastelemme esitelmässämme nuorten hengailua – julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa vietettyä ja aikuisten kontrollista vapaata aikaa. Kysymme miten nuorten sosiaaliset suhteet muodostuvat tällaisen vapaa-ajan vieton myötä. Sosiaalisten suhteiden tai ystävyyksien on nykyaikana katsottu muodostuvan yksilöllisten valintojen kautta. On väitetty, että yksilölliset valinnat irrottavat ystävyydet perinteisistä yhteisöllisyyksien perustoista: suvusta, luokasta, kansallisuudesta ja sukupuolesta. Oletamme kuitenkin, että edellä mainitut nuorten yhteiskunnalliset asemoinnit voivat edelleen vaikuttaa sosiaalisuuksien muotoutumiseen. Nuorilla on keskenään erilaisia kulttuurisia, sosiaalisia ja taloudellisia resursseja, joiden myötä he sijoittuvat ja sijoittavat itsensä paikallisiin sosiaalisuuksiin ja hierarkioihin.

Nuorten puheessa hengailu määrittyy usein omaehtoiseksi tekemättömyydeksi, jonka aikana kohtaamiset sekä sosiaalisuus voivat saada uusia, sattumavaraisia ja yksilöllisiä muotoja. Hengaillessa voi siten tutustua uusiin nuoriin näiden yhteiskunnallisista asemoinneista riippumatta. Toisaalta osa nuorista esittää hengailua kohtaan kritiikkiä, esimerkiksi liittyen päihteiden käyttöön. Niin ikään hengailun tilat, kuten ostoskeskukset tai nuorisotalot, herättävät nuorissa ja aikuisissa ristiriitaisia mielipiteitä. Kenen tiloiksi esimerkiksi ostoskeskukset määrittyvät ja ketkä ylipäätään kokevat hengaavansa vapaa-ajallaan?

Esitelmämme perustuu Nuorisotutkimusverkoston *Nuorten vapaa-aika* -tutkimushankkeeseen ja siitä julkaistavan teoksen (2011) ystävyyksiä koskevaan lukuun. Käytämme aineistonamme neljän tutkijan (Sanna Aaltonen, Antti Kivijärvi, Marja Peltola ja Tarja Tolonen) kvalitatiivisia haastatteluaineistoja (n=140), jotka on kerätty erillisissä tutkimushankkeissa.

Sukupolvien välinen luottamus ja nuorten syrjäytyminen

Ismo Kantola (VTT, dosentti, Turun yliopisto, sosiologia)

Esittelen tutkimushanketta, jolla on tarkoitus selvittää sukupolvien keskinäisen luottamuksen ja nuorten syrjäytymisen yhteyttä. Tutkimuskysymyksenä on, lisääkö luottamuksen puuttuminen todennäköisyyttä nuoren syrjäytymiseen. Oletuksena on, että luottamus on omiaan vahvistamaan nuoren sitoutumista yhteisönsä arvoihin ja hänen kasvuaan yhteisönsä arvostetuksi jäseneksi. Tutkimuksella selvitetään sitoutumiseen johtavan luottamuksen lähteitä sekä muita tekijöitä jotka voivat vahvistaa tai heikentää sitoutumista yhteisön arvoihin ja moraalisiin käytänteisiin.

Tyttöjen välisten suosiohierarkioiden rakentama yhteisöllisyys koulussa

Taru Ollikainen (YTM, tutkijakoulutettava, Itä-Suomen Yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos, sosiologia)

Oppilaskulttuuri ja nuorten keskinäisten suhteiden muodostama vertaisyhteisöllisyys ohjailevat monin tavoin koulun arkipäiväistä vuorovaikutusta. Esitelmässä selvitän tyttöjen keskinäistä, koulussa syntyvää yhteisöllisyyttä, sekä millaisia keinoja ja välineitä käytetään kontrolloidessa eri(laisiin) kaveriporukoihin kuuluvien tyttöjen osallisuutta luokan informaaliin oppilasyhteisöön. Suosio ja epäsuosio ovat tyttöjen itsensä käyttämiä jakoja. Niillä kuvataan vertaisryhmässä määriteltyä imagoa ja statusta, jotka liitetään sekä yksilöihin, että ryhmiin. Olen analysoinut tyttöryhmien hierarkioita ja erontekoja tarkastelemalla miten suosio/epäsuosio-dikotomia toimii informaalin oppilaskulttuurin rakenteissa.

Yhteiskuntaluokkaan ja syntyperään kiinnittyvät erontot eivät häviä, mutta niiden lisäksi nuorten ryhmäsuhteita leimaa suosiohierarkioiden säätelemä, piiloisempi tapa rakentaa ja perustella oppilaskulttuurin sosiaalista järjestystä. ”Suosittuihin” ryhmiin kuuluvat tytöt määrittelevät hyväksytyksi tulemisen ehdot, ja toimivat informaalin oppilaskulttuurin kentälle pääsyn portinvartijoina. Hierarkiassa alemmassa sijoittuvat (tai sijoitettavat) tyttöporukat määrittävät ”epäsuosituiksi” ja heidän asemaansa ylläpidetään erilaisilla ulossulkemisen tavoilla.

2. Ensin työ sitten huvi - vai miten se oli?

Koordinaattorit *Sanna Aaltonen & Kirsi Pohjola*

Terhi Halonen, Päivi Harinen, Leila Hurmalainen, Tuula Joro & Sirja Möttönen (työryhmä, Itä-Suomen yliopisto): **Yhdeltä toiselle lingotut – Nuoruuden kuvia reuna-alueella**

Sanna Aaltonen (VTT, sosiaalitieteiden laitos, sosiologian oppiaine Helsingin yliopisto): **”Kaveri kysy, ett lähetään stadiin pizzalle kesken koulupäivän” – koulun ja vapaa-ajan jännitteinen suhde**

Anni Ojajärvi (tutkija, Nuorisotutkimusverkosto): **Vapaa-aika sotilaspuvussa**

Mikko Reijonen (KM, Lapinjärven koulutuskeskus): **Vapaa-ajantoiminta toisen asteen oppilaitosten asuntoloissa – tuntien täytettä vai tavoitteellista toimintaa? Bikva-mallin käyttö nuorten äänen esiin tuojana**

Kirsi Pohjola: **Nuorisotyö koulussa**

Työryhmässä pohditaan koulun ja vapaa-ajan yhteensovittamiseen ja yhteen lomittamiseen liittyviä kysymyksiä. Työryhmässä tarkastellaan esimerkiksi millaisia jännitteitä koulun ja vapaa-ajan suhteeseen liittyy ja miten vanhemmat ja nuorten kanssa toimivat pyrkivät säätelemään tätä suhdetta? Miten oppiminen koulussa ja vapaa-ajalla suhteutuvat toisiinsa?

Yhdeltä toiselle lingotut – Nuoruuden kuvia reuna-alueella

Terhi Halonen, Päivi Harinen, Leila Hurmalainen, Tuula Joro & Sirja Möttönen (työryhmä, Itä-Suomen yliopisto)

Esitys perustuu tutkimukseen, jossa haastateltiin 17:ää nuorten ohjaustoiminnan parissa työskentelevää ammattilaista koulutuksen, sosiaalitoimen, nuorisotyön, perhekotien ja nuorisoprojektien toimintakentiltä. Tutkimus syntyi erään pohjoiskarjalaisen haasteellisia nuoria elämänvalinnoissaan tukemaan pyrkivän hankkeen arvioinnin ”oheistuotteena”. Hanketoiminnan tavoitteena oli ehkäistä nuorten koulutuksellista syrjäytymistä tarjoamalla heille muun muassa mielekästä ja ”kehittävää” vapaa-ajan toimintaa. Asiantuntija-ammatt-

tilaisilta kysyttiin haastatteluisia heidän näkemyksiään siitä, millaista on elää nuoruutta pitkien välimatkojen ja korkean työttömyyden maakunnassa, mitä nuorten erityisongelmat tänään voivat olla ja miten niitä voisi ratkaista. Haastateltujen näkemykset näistä asioista erosivat toisistaan ja näyttivät olevan yhteydessä siihen, mistä toimijapositiona ja -kentästä käsin he niitä määrittivät. Yhtäältä paikoillaan pysymättömyys, hetkessä eläminen, käyttäytymisrajojen tuntemattomuus ja toisaalta koteihinsa ”keskelle ei mitään” jämähtäminen nuorten erityisongelmina olivat kuitenkin asioita, joista haastateltujen keskuudessa vallitsi laaja yksimielisyys.

”Kaveri kysy, ett lähetään stadiin pizzalle kesken koulupäivän” – koulun ja vapaa-ajan jännitteinen suhde

Sanna Aaltonen (VTT, sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto)

Tässä esityksessä tarkastelen koulun ja vapaa-ajan yhteentörmäyksiä nuorten näkökulmasta. Esitys perustuu tutkimukseeni *Mahdollisia ja todennäköisiä tulevaisuuksia* (Suomen Akatemian 2008–2010), jossa haastattelin tukea tarjoavien hankkeiden piirissä olevia nuoria heidän elämästään ja tulevaisuuden suunnitelmistaan. Haastateluisia nuoret kertoivat aiemmasta vapaa-ajastaan, johon saattoi kuulua alkoholinkäyttöä, varastelua, tappelemista tai väkivaltaista käytöstä. Aikuisnäkökulmasta nämä oli määritelty ongelmalliseksi itsessään ja myös suhteessa koulunkäyntiin sekä perusteeksi haastatteluhetkellä tarjottavan institutionaalisen tuen tarpeelle.

Osa nuorista oli omaksunut saman näkökulman ja tarkasteli aiempaa vapaa-ajanviettoa lähes hämmästyneenä sekä selkeästi menneisyyteen kuuluvana vaiheena, josta otettiin etäisyyttä. Esityksessä pohdin nuorten käsityksiä ystävien roolista kouluun ja vapaa-aikaan liittyvissä jännitteisissä suhteissa ja valinnoissa sekä tarkastelen tapaustutkimusten kautta erityisiä aika–tila–positioitumisia kuten lintsaamista ja määräaikaista koulusta erottamista.

Vapaa-aika sotilaspuvussa

Anni Ojajärvi (tutkija Nuorisotutkimusverkosto)

Armeija-instituution totaalinen luonne eroaa huomattavasti nuorten aiemmista sosiaalisista ja institutionaalista ympäristöistä Nuori joutuu sopeutumaan käskyjen, kurin ja ohjeistusten maailmaan. Vaikka armeija raamittaa tiukasti varusmiehen elämää, mahtuu

mukaan myös pieniä sosiaalisia taskuja, joissa epävirallisella varusmieskulttuurilla ja myös nuorisokulttuureilla on oma paikkansa. Päivän palveluksen jälkeen on hetki omaa vapaa-aikaa, joka vietetään joko kasarmilla tai lähikaupungissa.

Muuten säännellyssä arjessa vapaa-ajalle latautuu paljon toiveita ja odotuksia. Armeijassa vapaa-aika piiryy vahvasti kontrastiksi palveluksen kontrollille ja käskyille. Se ilmentää muuten harvinaista vapauden ja vapaan valinnan aluetta. Kasarmi mahdollistaa erilaisia tapoja viettää vapaa-aikaa. Myös lähikaupungin ravintolat tarjoavat varusmiehille suunnattua ohjelmaa. Mutta miten vapaina varusmiehet lopulta osaavat olla ja miten vapaata armeijan vapaa-aika oikeastaan on? Rajatut vapaahetket vietetään lopulta yleensä laitoksen sääntöjen alaisena, useimmiten kasarmilla ja vähintään sotilaspuvussa. Instituutio luo raamit, rajaa ja mahdollistaa varusmiesten vapaa-ajan viettoa niin instituution sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Tarkastelen esityksessäni etnografisen aineiston ja haastattelujen pohjalta varusmiesten vapaa-aikaa. Tarkastelen miten nuoret vapaa-aikaansa armeijassa käyttävät ja millaisen roolin vapaa-aika totaalisessa laitoksessa saa.

Vapaa-ajantoiminta toisen asteen oppilaitosten asuntoloissa – tuntien täytettä vai tavoitteellista toimintaa? Bikva-mallin käyttö nuorten äänen esiin tuojana

Mikko Reijonen (KM, Lapinjärven koulutuskeskus)

Voiko nuoria kuulemalla ja ottamalla heidän ajatuksiaan mukaan kehitystyöhön ratkaista nuorten vapaa-ajassa esiin tulevia ongelmia? Mielestäni voi, jos virittyy siihen ajatukseen, että asiakkailla, nuorilla on jotakin sellaista tietoa, mikä edesauttaa yhteistyötä hyvien ja toimivien ratkaisujen kehittämisessä. Hyvä toimintamalli ratkaisuehdotusten esille nostamiseksi ja toiminnan käytäntöön viemiseksi voi olla tanskalaista alkuperää oleva Bikva-malli.

Bikva-malli on neliportainen, asiakkailta noussutta tietoa eteenpäin vievä arviointimalli. Ensimmäisessä vaiheessa haastatellaan asiakkaat ryhmähaastattelussa. Toisessa vaiheessa asiakkaiden näkemykset toimivat lähityöntekijöiden keskustelun käynnistäjinä ja eteenpäin viejinä. Lähityöntekijät pohtivat omia käytäntöjä asiakkaiden palautteiden pohjalta ja tekevät ehdotuksia palveluiden parantamiseksi. Kolmannessa vaiheessa haastatellaan johtohenkilöt, jotka keskustelevat asiakkaiden ja lähityöntekijöiden antamasta palautteesta. Neljännessä vaiheessa kootaan kaikki tieto, arvioidaan saatuja tuloksia ja viedään tieto lopulta poliittisille päättäjille päätöksenteon pohjaksi.

Mikko Reijonen ja Marja Kiijärvi-Pihkala toteuttivat Nuorten Akatemian hallinnoiman Amikset asuntoloiden kehittäjänä -hankkeen esiselvityksen Bikva-mallia hyväksikäyttäen, haastatteleamalla oppilaitosasuntoloissa asuvia nuoria heidän mielekkään vapaa-ajan toiveistaan ja mahdollisista kehittämisajatuksista asuntoloiden johdon tietoon saatettavaksi. Pilottiasuntola-haastattelu toteutettiin neljässä eri oppilaitoksessa, Vammalassa, Hämeenlinnassa, Jyväskylässä ja Kälvillä.

Selvityksessä huomattiin, että vapaa-ajantoiminnalla on selkeästi merkitystä nuorten viihtyvyyden kannalta, mutta sen rooli on tärkeä muutenkin. Vapaa-ajan toiminnoissa kehittyvät monet taidot, joilla on merkitystä koulumenestyksen kannalta, nuorten viihtyminen heijastuu positiivisesti koko koulun ilmapiiriin. Hyvähenkisessä koulussa, jossa läpinäkyvät säännöt ovat olemassa, on olo ja opiskelu turvallista. Kyse ei siis ole pelkästä puuhastelusta, jolla tapetaan aikaa iltaisin. Onkin tärkeää miettiä, minkälaista vapaa-ajantoimintaa koulussa on ja mikä on sen tavoite. Myös mahdollisilla asuntola- tai nuoriso-ohjaajilla on tärkeä rooli vapaa-ajan toimintojen rakentamisessa.

Mikko Reijonen on tehnyt useampia Bikva-mallilla tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä ja hänen Bikva-menetelmää tarkasteleva ammatillinen lisensiaatintyönsä on tarkastettavana Tampereen yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.

Nuorisotyö koulussa

Kirsi Pohjola

Miksi juuri nyt koulunuorisotyölle tuntuu olevan tilausta? Esityksessä pohditaan, miksi sosiaaliselle osaamiselle ylipäätään näyttää olevan erityistä tarvetta koulussa, niin peruskoulussa kuin toisen asteen oppilaitoksissa. Ovatko tämän päivän nuorten sosiaalisuus ja vuorovaikutteisuuden muodot muuttuneet? Esitys pohjaa koulussa toimivan nuorisotyön tapaustutkimukseen. Tarve koulussa toimivaan nuorisotyöhön lähti työyhteisön tunteesta ja kokemuksesta, että opettajien ammattitaito ja työnkuva eivät riitä kattamaan sitä, mitä ja minkälaisia tarpeita oppilailla on: ”Opettajilla ei ole ammatillisuutta mutta ei myöskään aikaa siihen oppilaiden valtavaan tarpeeseen jakaa asioitaan ja puhua aikuisten kanssa”. Muutos näyttäytyy koulussa ”liiallisena” sosiaalisuutena, metelöintinä, keskittymättömyytenä, turhaksi koettuna puheena. Nuorisotyö koulussa - tutkimusta varten haastateltiin kahteen otteeseen nuorisopalveluiden koordinaattorin lisäksi kuutta kouluilla toimivaa nuoriso-ohjaajaa syksyllä 2009 ja keväällä 2010. Ensimmäinen haastattelu oli ryhmähaastattelu, mikä orientoi tutkijan aiheeseen.

3. Nuorten toiminta ja vaikuttaminen vapaa-ajalla

Koordinaattorit Sofia Laine & Anu Gretschel

Tiina-Maria Levamo (jatko-opiskelija/sosiaalitieteiden laitos/sosiologia/HY): **Nuorten osallistumisen ja osallistumisoikeuksien sosio-kulttuuriset ja poliittiset merkitykset**
Jetta Huttunen (TaM): **Nuorten omaehtoinen mediatuotanto**
Sofia Laine (tutkija, Nuorisotutkimusverkosto): **Kuinka tutkia nuorten radikaalia globaalia liikettä?**

Marjaana Markkanen: **Nuorten osallisuus ja osallistuminen maaseudun kehitysstrategioissa: Osuuskunnat ja Ferial Francat Koillis-Argentiinassa**

Työryhmässä kartoitetaan nuorten rooleja; toimimista ja vaikuttamista vapaa-ajalla, yksin tai yhdessä. Tutkittu nuorten toiminta tai tutkimusasetelma voi olla paikallinen, kansallinen tai kansainvälinen - yksittäinen tapaus tai tilanne yhtä hyvin kuin prosessi. Ryhmässä pohditaan myös vapaa-ajan käsitteen suhdetta tavoitteellisuuteen: missä määrin vapaa-ajan vieton pitää olla ”vapaata”? Missä määrin vapaa-ajan toivotaan olevan ”tavoitteellista toimintaa”? Millä tavoin vapaa-ajan vapaus tai tavoitteellisuus suhteutuvat toisiinsa ja vaikkapa vastaaviin käsitteisiin muilla elämänalueilla?

Nuorten osallistumisen ja osallistumisoikeuksien sosio-kulttuuriset ja poliittiset merkitykset

Tiina-Maria Levamo (jatko-opiskelija/sosiaalitieteiden laitos/sosiologia/HY)

Väitöstutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia merkityksiä annetaan lasten ja nuorten osallistumiselle ja osallistumisoikeuksille kahdessa sosio-kulttuurisessa ja poliittisessä paikallisessa ja kansallisessa päätöksentekoon liittyvässä kontekstissa Suomessa ja Sambiassa, sekä maiden välisessä kansainvälisessä yhteistyössä. Esitän alustavia pohdintoja ja tuloksia pohjaten monipuoliseen empiiriseen etnografiseen aineistooni suomalaisen

maalaiskunnan nuorisovaltuuston toiminnasta paikallisessa päätöksentekorakenteessa. Tarkastelen aineistoni pohjalta osallistumisen käsitteen ja osallistumisoikeuksien paikallisia tulkintoja ja määritelmiä.

Teoreettisena viitekehyksenä on vernakularisaation käsite, jota käytän kuvatakseni osallistumisoikeuksien merkitysten kulkeutumista kansainväliseltä tasolta paikallistasolle ja päinvastoin, ja niitä merkityksiä (toiminta, diskurssit), mitä erityisesti lapset ja nuoret ja heidän kanssaan kunnissa läheisesti toimivat aikuiset osallistumiselle ja osallistumisoikeuksille antavat. Pohdin lisäksi niitä mahdollisuuksia ja haasteita, joihin alustavat tutkimustulokset ohjaavat tutkimukseni tekoa Sambiassa. Työryhmän teemaan liittyen abstraktin pohjalta voi kysyä, millaisia sosio-kulttuurisia ja poliittisia osallistumisen ja osallistumisoikeuksien tulkintoja ja vaikuttamisen käytäntöjä hallinnoitu lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon paikallisesti tuottaa.

Nuorten omaehtoinen mediatuotanto

Jetta Huttunen (TaM)

Populaaria mediakulttuuria harrastavat ja digitaalisesta elokuvatekniikasta kiinnostuneet nuoret ovat 90-luvulta lähtien luoneet omaa elokuvakulttuuriaan. Tekniikan saatavuus ja internetin jakelumahdollisuudet ovat luoneet harrastukselle otolliset olosuhteet.

Tyypillisimmillään harrastajaelokuvat ovat olleet parodioita tekijöiden omista suosikkielokuvista (erityisesti toimintaelokuva ja sci-fi), harrastusta dokumentoivia teoksia (skeittaus- ja snoukkauselokuvat) sekä sketsimäisiä huumorielokuvia. Tämä kulttuurisessa marginaalissa alkanut toiminta on pikkuhiljaa muuttunut yhä näkyvämmäksi. Harrastajaelokuvantekijöiden teoksia voi jo ostaa tavaratalojen dvd-osastoilta ja nähdä elokuvateatterien ohjelmistossa tai elokuvafestivaaleilla.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaista omaehtoista kulttuuria harrastajaelokuvantekijät tuottavat toimiessaan elokuvantekijöinä ja keskustellessaan toiminnastaan nettiyhteisössään.

Harrastajaelokuvien tekeminen on nuorille enemmän kuin vain harrastus. Se on omaehtoista kulttuurituotantoa ja taiteen tekemistä. Monille nuorille omaehtoinen elokuvan tekeminen on ”unelmatyöpaikka”, harrastus jonka he toivovat joskus muuttuvan ammatiksi.

Harrastajaelokuvan esiinnousu on osa laajempaa median tuotantotapojen murrosta. Mediakulttuurissa ja luovilla toimialoilla on käynnissä konvergenssi, jonka seurauksena median kuluttamisen ja tuottamisen rajat murtuvat. Jokainen katsoja on potentiaalinen

tuottaja. Osallistuva kuluttaminen on muuttunut osaksi mediatuotantoa, kun faneilla on mahdollisuus tuottaa ja levittää laadukasta materiaalia globaalisti.

Tutkimuksessani tarkastelen keskusteluja, joita harrastajaelokuvatekijät käyvät netti-foorumeillaan. Tutkin sitä millaisia merkityksiä nuoret antavat omalle toiminnalleen ja millaisena he kokevat toimintansa suhteessa ammattimaiseen elokuvatuotantoon.

Kuinka tutkia nuorten radikaalia globaalia liikettä?

Sofia Laine (tutkija, Nuorisotutkimusverkosto)

Esitykseni pohjautuu englanninkieliseen artikkelikäsitteeseen, jossa tarkastelen ilmaisten halauksien kampanjaa (Free Hugs Campaign) ja sen aktiota Maailman sosiaalifoorumissa Belémissä esimerkkinä uudeltaisesta nuorten globaalista liikkeestä, joka hyödyntää sosiaalista mediaa (tässä tapauksessa YouTube) julkisuuskanavanaan. Esitykseni on pitkälti metodologinen. Pohdin, miten tutkija joutuu yhdistämään kenttäkokemustaan digitaaliseen etnografiaan, kinesteettistä muistiaan visuaaliseen etnografiaan, yrittäessään ymmärtää uutta radikaalia globaalia liikehdintää.

Nuorten osallisuus ja osallistuminen maaseudun kehitysstrategioissa: Osuuskunnat ja Feria Francat Koillis-Argentiinassa

Marjaana Markkanen

Tutkin pro gradu -työssäni nuorten osallisuutta ja osallistumista suhteessa maaseutukehityksen Koillis-Argentiinan maaseudulla ja erityisesti pienessä maatalousvaltaisessa Misionesin maakunnassa. Vaikka nuorison tärkeä strateginen asema maaseudun kehityksen kannalta mainitaan usein sekä akateemisessa että poliittisessa diskurssissa, on nuoriso jäänyt hyvin vähälle huomiolle tutkijoiden, yhteiskunnallisten päättäjien ja muiden toimijoiden silmissä Latalaisessa Amerikassa, mikä on johtanut siihen, että maaseudun nuorten asemansa erillisenä sosiaalisena toimijana on jäänyt heikoksi ja se vaikuttaa väistämättä maaseudun kehitysmahdollisuuksiin.

Lähestyn maaseudun kehitysproblematiikkaa tutkimalla nuorten osallisuutta ja osallistumista maaseutuympäristössä yleisesti sekä muutamissa maaseudun yhteisöaloudellisissa instituutioissa erityisesti. Tutkimiani instituutioita ovat maatalousosaukunnat ja pientuot-

tajien verovapaat torit eli *Feria Francat*, joita kutsun kehitysstrategioiksi. Näkemykseni maaseutukehityksestä vastaa pitkälti Latinalaisessa Amerikassa 2000-luvulla tutkijoiden keskuudessa melko laajaa suosiota saavuttanutta territoriaalista maaseudun kehitysnäkemyksestä (desarrollo territorial rural) ja erityisesti argentiinalaisen Mabel Manzanalin paikallisväestön järjestäytyneen osallistumisen roolia korostavaa versiota siitä.

Tutkimuksessa käytetty aineisto perustuu vuoden 2009 syksyllä Argentiinassa toteutettuun kenttätyöhön. Tutkimusotteeni oli melko etnografinen ja aineisto sisältää osallistuvan havainnoinnin kautta hankittua informaatiota, haastatteluja, keskusteluita sekä kirjallista materiaalia.

Tutkimukseni perusteella voin todeta, että Koillis-Argentiinan maaseudulla nuorilla ei juuri ole tilaa osallistua. Koti ja koulu ovat lähes ainoita instituutioita, jotka tarjoavat jonkin verran osallisuuskokemuksia ja osallistumismahdollisuuksia suurimmalle osalle nuorista. Vaikka tilanne näyttää huolestuttavalta, jotkut osuuskunnat ja erityisesti pien-tuottajien verovapaat torit (*Feria Francat*) ovat onneksi pystyneet tarjoamaan uudenlaisia mahdollisuuksia maaseudun nuorille ja niillä on myös potentiaalia toimia vaihtoehtoisen maaseutukehityksen edistäjinä. Tosin niissäkin nuorten mahdollisuus päästä oikeasti vaikuttamaan asioihin on melko rajoitettu. Maaseudun kehityksen kannalta kuitenkin olisi erittäin tärkeää, että nuoret tuntuivat itsensä osallisiksi ja pääsisivät oikeasti osallistumaan ja vaikuttamaan. He nimittäin usein omaavat sellaista tietotaitoa, jota vanhemmilta sukupolvilta ei välttämättä löydy. Mutta jos nuoret kokevat, että heitä ei arvosteta eikä heillä ole mahdollisuuksia maaseudulla, he lähtevät etsimään onnean yhä suuremmiksi paisuvista kaupungeista ja samalla maaseudun tulevaisuus vaarantuu.

4. Paha vapaa-aika

Koordinaattorit Päivi Honkatukia & Atte Oksanen

Aino Manninen & Teija Strand (THL, Alkoholit ja huumeet -yksikkö): **Paha pokeri?**
Johanna Nurmi (sosiaalitieteiden laitos/sosiologia, Turun yliopisto): **Pahuuden käsittely paikallisyhteisöissä massaväkivallan jälkeen**

Mirja Määttä: **Viranomaiskeskustelua nuorista - esimerkkinä lastensuojelun suunnitelmat**

Marjaana Kojo (Tampereen yliopisto): **”Pause päällä” - koulutuksen ja työn ulkopuolella vietetyt jaksot nuorten elämänsä aikana**

Vapaa-aikaan liitetään usein myönteisiä merkityksiä rentoutumisesta ja lepäämisestä. Vapaa-aika määrittynyt näin työntekijän tai opiskelijan ansaittuna oikeutena olla tekemättä mitään. Paha vapaa-aika -työryhmässä tarkastellaan erilaisia toimintamuotoja, jotka rikkovat vapaa-aikaan liitetyn joutilaana olemisen myönteisiä merkityksiä. Vapaa-ajan voi käyttää myös esimerkiksi päihteisiin ja erilaisiin toimintoihin, jotka eivät ole ainakaan normatiivisen ja virallisen yhteiskunnan hyväksymiä.

Työryhmän keskeisenä ajatuksena on se, että yhteiskunnassa käydään jatkuvasti keskustelua erilaisten toimintojen sisällöstä. Yleensä vastinparit terveellinen ja epäterveellinen, hyvinvointi ja pahoinvointi, normaali ja epänormaali ja hyvä ja huono ovat tällöin käytössä. Yhteiskunnallisen ja yksilöllisen pahan määritelmä nousee esiin usein myös erilaisissa mediakuvauksissa – etenkin täysin selittämättömien tapausten yhteydessä.

Työryhmässä käsitellään nuorten vapaa-ajan eri ilmiöitä, jotka rikkovat perinteistä vapaa-ajan määritelmää (esim. väkivalta, päihteiden käyttö, liiallisena pidetty joutilaisuus tai kiellettyjen tekojen tekeminen). Millaista on siis paha vapaa-aika ja kenen mielestä? Milloin vapaa-aika määrittynyt huonoksi, epäterveelliseksi tai pahaksi? Millaisin keinoin nuorten pahana pidettyyn vapaa-aikaan puututaan aikuisyhteiskunnan taholta ja mitä seurauksia sillä voi olla toisaalta nuorille, toisaalta sukupolvien välisille suhteille? Vapaa-ajan ”pimeää puolta” voi lähestyä niin kvantitatiivisen kuin laadullisen tutkimuksen valossa.

Työryhmän aluksi *Ilkka Levä* alustaa uudesta tutkimushankkeestaan ja puhuu teemaan liittyen *Enter the Void* -elokuvan kautta kuoleman kulttuurista nykynuorison poliittisena vaihtoehtona.

Paha pokeri?

Aino Manninen & Teija Strand (THL, Alkoholit ja huumeet -yksikkö)

Rahapelaaminen on ollut otsikoissa viime vuosina tasaisesti rahapelikentällä tapahtuneiden muutosten, kuten kansainvälisten pelintarjoajien räjähdysmäisen kasvun ja pelien kehittymisen vuoksi. Pelit ovat nykyisin saatavissa internetissä 24/7. Pitkälti pokerin ympärille on muodostunut markkinoijien ja pelintarjoajien rakentama hype. Pokerimiljonäärius siintelee monen nuorekin haaveissa.

Pienillä tuloilla elävä nuori voi nähdä pelaamisen hyvänä ratkaisuna niukkojen resurssien ja kulutustoiveiden väliseen ristiriitaan. Yhtä hyvin pelaaminen voi olla keino tavoitella myös pelikulttuurin muuta merkityssisältöä. Pelaamisesta saattaa tulla osa identiteettiä ja itseilmaisun keinoa, jolla osoitetaan paitsi tiettyä elämäntyyliä myös erityisiä pelitaitoja tai älykkyyttä. Molemmissa tapauksissa se voi toimia jonkinasteisena menestyksen mittarina, vaikka todellisuudessa hyvin harva pelaaja menestyy taloudellisesti.

Alan toimijat ja asiantuntijat ovat käyneet keskustelua nuorten pelaamiseen liittyvistä uhistahapelien kiinnostavuuden lisääntyessä. Erityisesti nettipokeria on pidetty ongelmallisena, koska sen on katsottu sisältävän useita nuoria houkuttelevia elementtejä, mutta edellyttävän peliin liittyvien riskien tunnistamista. Nuorilta on pelätty puuttuvan paitsi taloudellisia resursseja myös taitoja, joita pelin hallitseminen vaatii. Nuoria onkin pyritty suojelemaan rahapelien haitoilta yhä enemmän koko yhteiskunnan taholta. Arpajaislainmuutoksen yhteydessä rahapelien yleinen ikäraja nostettiin 18-vuoteen ja ikärajojen valvomista kiristettiin. Myös alaikäisille suunnattu markkinointi kiellettiin lailla.

Miksi rahapelaamista ja erityisesti pokeria pidetään pahana nuorten kohdalla? Auttavatko uudet rajoitukset huoleen, entä haittoihin?

*

Pahuuden käsittely paikallisyhteisöissä massaväkivallan jälkeen

Jobanna Nurmi (sosiaalitieteiden laitos/sosiologia, Turun yliopisto)

Suomessa Jokelan ja Kauhajoen koulusurmia on luonnehdittu kokonaan uudenlaiseksi väkivaltailmiöksi. Tekoihin sisältyvä syvä viha ja tekojen syiden jääminen epäselviksi saivat surmat tuntumaan käsittämättömiltä. Nuoret väkivallantekijät olivat rakentaneet identiteettinsä sen varaan, mikä ymmärretään pahaksi maallistuneessa yhteiskunnassa. Tekijöiden jälkeensä jättämästä materiaalista huolimatta tekoja on vaikea ymmärtää eikä mikään yksittäinen psykologinen, sosiaalinen tai kulttuurinen syy riitä selittämään niitä.

Paikallisyhteisöissä pyritään kuitenkin muodostamaan jaettua käsitystä siitä, mitkä syyt johtivat väkivallantekoihin ja keitä tapahtuneesta tulisi syyttää. Kysymys pahuudesta nousee esiin paitsi syiden etsimisen, myös koulusurmien aiheuttaman pelon ilmapiiriin kautta. Kartoitan alustuksessaani niitä tapoja, joiden avulla paikallisyhteisöt prosessoivat nuorten käsittämättömiltä tuntuja väkivallan tekoja ja niihin liitettyä pahuuden ulottuvuutta. Kysyn myös, millaisia seurauksia pahuuden käsittely osana paikallisyhteisöjen traumaprosessia on tuottanut nuorten näkökulmasta katsottuna.

Analyysi perustuu Jokelan ja Kauhajoen asukkaiden laadullisiin haastatteluihin (N=43). Paha voidaan käsitellä esimerkiksi kiinnittämällä kokemus pahasta tiettyihin paikkoihin, ihmisiin tai tyyliin. Pahuuden konstruktia käytetään myös torjunnan ja toiseuttamisen välineenä; turvallisuudentunne saadaan palautettua yhteisöön esittämällä pahuus normaalin vastakohtana ja sulkemalla paha yhteisön ulkopuolelle.

*

Viranomaiskeskustelua nuorista - esimerkkinä lastensuojelun suunnitelmat

Mirja Määttä

Pohdin työryhmässä millaista aineistoa kuntien lastensuojelun suunnitelmat tarjoavat nuorisotutkijalle. *Lastensuojelulain* (LsL 417/2007, 12§) mukaan suunnitelma sisältää tiedot muun muassa lasten ja nuorten kasvuoloista, hyvinvoinnin tilasta sekä hyvinvointia edistävästä ja ongelmia ehkäisevästä toimista. Suunnitelmat valmistellaan viranomaiskeskeisesti, mutta suunnitteluun voi osallistua myös järjestöjä, lapsia ja nuoria sekä kuntapäätäjiä. Millaisia nuorten ohjaamisen käytäntöjä nämä suunnitteluprosessit tuottavat paperille ja toimintaan, esimerkiksi hankkeina ja toimintamalleina? Miten nuorista ja heidän tarpeistaan, ongelmistaan ja ajankäytöstään puhutaan suunnitelmissa?

Paikalliset suunnitelmat kuvaavat nuoriin, nuoruuteen sekä heidän (hyvään nuoruuteen ja elämään) ohjaamiseensa liittyvää viranomaiskeskustelua. Näen suunnitelmat professionaalisen aikuismaailman ja yhteiskunnallisten instituutioiden kuvana nuorista, mutta ehkä suunnitelmat kuvaavat eniten ammattilaisten käsityksiä omasta tehtävästään ja työstään. (Ks. Määttä 2010: Lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvä suunnittelu kunnissa, Janus 3/2010.)

”Pause päällä” - Koulutuksen ja työn ulkopuolella vietetyt jaksot nuorten elämänculussa

Marjaana Kojo (Tampereen yliopisto)

Nuoruuden ikävaiheesta ja aikuistumisesta voidaan löytää eräänlainen kulttuurinen käsikirjoitus tai normatiivinen malli. Aikuistuminen on nähty ainakin taloudellisen ja henkisen itsenäisyyden, ammatin ja vakiintuneen työmarkkina-aseman, asunnon sekä lopulta oman perheen saavuttamisena. Instituutiot ja kulttuuri määrittelevät nuoruuden siirtymien ja elämäntapahtumien ”oikeaa ajankohtaa” sekä järjestystä. Nämä luovat nuorille niin yksilöllisiä kuin yhteisöllisiäkin odotuksia elämänculun suhteen.

Nuorisotyöttömyyden ja pidentyneiden siirtymien aikakaudella osalle nuorista aikuisuuden määreet ovat vaikeasti saavutettavissa. Nuorten elämässä on työn ja koulutuksen ulkopuolella vietettyjä jaksoja, joita voidaan pitää elämänculun katkoksinä ja epäjatkuvuuksina – poikkeamina aikuistumisen kulttuurisesta käsikirjoituksesta.

Tarkastelen kuinka elämänculussaan mm. pitkiä työttömyys- ja sairausjaksoja sekä koulutuksen keskeyttämisä kokeneet nuoret vertaavat omaa elämänculkuaan ns. aikuistumisen kulttuuriseen käsikirjoitukseen. Miten nuoret kokevat elämänculussaan olleet katkokset ja epäjatkuvuudet sekä nykyisen elämäncvaiheensa?

Aineistona on nuorten työpajojen sekä -työllistämistoiminnan kautta tavoitettujen nuorten 30 elämänckerrallista teemahaastattelua ja yhdeksän seuranta-haastattelua. Haastattelut on toteutettu vuosina 2008–2009.

5. Nuorisotyö ja vapaa-aika

Koordinaattori **Tomi Kiilakoski**

Petri Cederlöf (tutkija, FM, Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK): **Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa**

Juha Nieminen (lehtori, sosiaalityön tutkimuksen laitos, Tampereen yliopisto): **Nuorisokahvila ja nuorisotalo vapaa-ajan ympäristöinä**

Tomi Kiilakoski (tutkija, Nuorisotutkimusverkosto): **Nuorisotila ja nuorten tavoitettavuus. Tilatyöstä alueelliseen nuorisotyöhön**

Rita Jailo (HuK, Helsingin yliopisto): **Monikulttuuriset toimijat nuorisotyön kentällä ja katveessa**

Elina Nikoskinen (lehtori) & **Eeva Sinisalo-Juha** (TKI-päällikkö/HUMAK): **ABC-liikennemyymälät ja nuoret**

Teemaryhmässä tarkastellaan nuorisotyötä nuorten vapaa-aikaa tukevana, mahdollistavana ja rakenteistavana toimijana. Nuorten vapaaehtoisuuteen perustuvan toiminnan suhde nuorten vapaa-aikaan asetetaan kysymisen kohteeksi. Kysymyksenä teemaryhmässä on esimerkiksi, millä tavalla nuorisotyötä määrittää ja erottaa muista toimijoista kasvatus- ja ohjaustyönä se, että se ajoittuu nuorten vapaa-aikaan; millä tavalla nuorisotyö jäsentää ja rakenteistaa nuorten vapaa-aikaa tai sitä, millä tavoin nuorisotyön oppimisympäristöt, kuten nuorisotilat tai -kahvilat, kohdentuvat erilaisten nuorten erilaisiin tarpeisiin.

Nuorisotyön tutkimuksellinen haltuunotto on Suomessa ollut toistaiseksi verrattain vähäistä. Tämän seurauksena nuorisotyötä on hankala paikantaa mihinkään tutkimukselliseen maisemaan. Nuorisotyön professionaalituminen ja sen laajeneminen esimerkiksi osallisuustoimintaan ja verkkonuorisotyöhön on merkinnyt nuorisotyön profiilin nousua ennaltaehkäisevänä toimintana, kasvatustyönä tai moniammatilliseen verkostoon sijoituvana toimintana. Yhtäältä nuorisotyö on professionaalitumassa, mutta tämä kehitys ei vielä toistaiseksi saa tukea tutkimuksellisesta selkärangasta. Näiden syiden takia on syytä pyrkiä vuoropuheluun, jossa tutkimukselliset avaukset keskustelevat käytännön toiminnan kanssa.

Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa

Petri Cederlöf (tutkija, FM, Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK)

Tarkastelen seurantatutkimuksellisesti ja dialogisesti kuntien, seurakuntien ja kansalaisjärjestöjen nuorisotyötä niitä koskevien toisaalta virallisten diskurssien ja toisaalta kokoamieni tietojen ja näkemysten informaatiota jäsenellen. Keskeisiä lähteitani ovat alaa koskevat lainsäädäntö ja viralliset linjaukset, sekä alan ammattikirjallisuus ja tutkimus. Aineistona ovat omassa työssäni kokoamani tiedot ja toimijoiden käsitykset vähintään kymmeniltä paikkakunnilta ja alueilta eri puolilta Suomea usean vuoden kuluessa.

Keskeisen suoraan nuorisotyötä koskevan kontekstin muodostavat muutokset nuorisotyön lainsäädännössä sekä valtakunnallisissa pyrkimyksissä edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Toisen nuorisotyöhön monien muiden alojen rinnalla vaikuttavan kontekstin muodostavat useat käynnissä olevat rakenteelliset muutokset väestössä ja yhteiskunnassa, hallinnossa, organisaatioissa ja toimintatavoissa. Yhä tärkeämmäksi kysymykseksi nousee nuorisotyön suhde erityisesti koulu- ja sosiaalitoimeen. Samalla nuorisotyön päätoimijoiden (kunta, seurakunta ja järjestö) rinnakkaisuus, yhteistyö ja rajapinnat nousevat monin paikoin yhä selvemmin kynnyskysymykseksi alan toiminnan ja palvelujen perusrakenteen ylläpitämisessä. Erilaisia nuorisotyön asetelmia ja organisointitapoja kehittynee lisää.

Kysymykset nuorisotyön asemasta ja merkityksestä kiinnittyvät sen viralliseen ja julkiseen kuvaan, tunnettuuteen ja arvostukseen. Alalla tarvitaan paitsi tutkimus- ja kehittämistiedon tuotannon edistämistä, vielä kipeämmin tällaisen tiedon välittämisen ja hyödyntämisen edistämistä. Tutkimuksen ja nuorisotyötä perustelevan ”markkinoinnin” motiivit leikkaavat nuorisotyön merkityksen eli erilaisten vaikutusmahdollisuuksien ja -tulosten tavoittamishaasteissa.

Nuorisokahvila ja nuorisotalo vapaa-ajan ympäristöinä

Juha Nieminen (lehtori, sosiaalityön tutkimuksen laitos, Tampereen yliopisto)

Käsittelen nuorisokahvila- ja nuorisotalotoiminnan olemusta ja merkitystä nuorten ihmisten vapaa-ajan ympäristöinä. Pohdin vapaa-ajan käsitettä ja problematisoin sen positiivisen ja negatiivisen vapauden näkökulmien kautta. Käsitteellinen pohdinta osoittaa vapaa-ajaan sisältyvän vapauden suhteellisuuden ja monimerkityksellisyden sekä vapaa-ajan inhimillistä kasvua tukevan potentiaalain. Sen jälkeen tarkastelen nuorten vapaa-ajan ja nuorisotyön suhteen kehitystä viimeisten vuosikymmenten aikana.

Erityistarkastelun kohteena ovat nuorisokahvila- ja nuorisotalotoiminta, jotka nyky-muodossaan rantautuivat Suomeen 1950-luvulla. Nuorisokahvila- ja nuorisotaloinstituutiot ovat eläneet nykyaikaan saakka, ja tällä hetkellä keskustellaan mm. talotoiminnan sisällöstä ja sijoittelusta ja myös uusia kahviloita perustetaan (esim. Tampere). Erittelen nuorisokahvila- ja nuorisotalotoiminnan motiiveja ja merkitystä yksilöllistyneen, kaupallistuneen ja tarjonnantäyteisen vapaa-ajan vieton kentässä.

Nuorisotila ja nuorten tavoitettavuus. Tilatyöstä alueelliseen nuorisotyöhön

Tomi Kiilakoski (tutkija, Nuorisotutkimusverkosto)

Käsittelen nuorisotalotyön asemaa osana nuorten alueellista palveluverkosta sekä sitä, millä tavoin talotoimintaa tekevät ja hallinnoivat ihmiset mieltävät nykyisen asemansa osana alueellista nuorisotyötä. Kohteena ovat erityisesti alueelliset nuorisotilat isoissa kaupungeissa, keskustanuorisotalojen asema poikkeaa esitelmän painopistealueesta.

Esitelmässä talotyötä käsitellään erityisesti tavoitavuuden näkökulmasta kysyen, minkälaisin ratkaisuin varmistetaan se, että nuorisotyö voi tavoittaa mahdollisimman useita alueen nuoria. Millä tavoin nuorisotalo ja siellä toimivat ihmiset mieltävät paikansa alueellisten palveluiden verkostossa? Minkälaisin ratkaisuin nuorisotaloilla toimivat ihmiset ovat pyrkineet lisäämään nuorisotyön vaikuttavuutta alueella sekä minkälaisesta toimintamallista käsin nuorisotiloja pyritään hahmottamaan?

Aineisto on kerätty kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkoston *Kanuunan* talotoiminnan kehittämishankkeessa, joka alkoi lokakuussa 2009. Hanke on tutkimus- ja kehittämishanke, jossa mukana on 15 kuntaa. Aineisto koostuu yksilö- ja ryhmähaastatteluilta, kuntien tuottamista materiaaleista, havaintopäiväkirjoista sekä työntekijöiden kirjoittamista teksteistä. Tutkimuksen aikana tuotetut havainnot on esitelty kunnilla, ja heillä on ollut tilaisuus vaikuttaa tulkintoihin ja jäsenyyksiin.

Monikulttuuriset toimijat nuorisotyön kentällä ja katveessa

Rita Jailo (HuK, Helsingin yliopisto)

Tekeillä oleva graduni käsittelee nuorisotyöntekijöiden kokemuksia monikulttuurisesta nuorisotyöstä ja erityisesti yhteistyöstä nuorten vanhempien kanssa. Perhetyö tunnustetaan

tärkeäksi tekijäksi monikulttuurisessa nuorisotyössä, mutta työkenttä on epäselvä ja yhteisiä työmenetelmiä ei ole, vaikka työtä tehdään monella taholla. Käsittelen nuorisotyötä erityisesti kasvatuksen näkökulmasta, jossa käytännön työ liittyy mm. sosiaalityön kanssa. Kyselen, millä tavoilla nuorisotyöntekijät kokevat vanhempien kanssa tehdyn työn esimerkiksi kotoutumisen tai perheyhteyden tukemisena. Mahdollisesti tutkin myös monikulttuuristen työntekijöiden roolia monikulttuurisen nuorisotyön toimijoina.

Haastatellut nuorisotyöntekijät tulevat pääkaupunkiseudulta. Gradun haastatteluaineisto on Nuorisotutkimusseuran keräämää ja liittyy Nuorisotutkimusverkoston *Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaisuustoimintaan osallistuminen* -hankkeeseen.

ABC-liikennemyymälät ja nuoret

Elina Nikoskinen (lehtori, HUMAK) & *Eeva Sinisalo-Juha* (TKI-päällikkö, HUMAK)

Suuret kauppakeskukset ja liikennemyymälät ovat merkittäviä nuorten kokoontumispaikkoja ja toiminnan areenoita. Taustalla on nuorison tarve kokoontua yhteen vapaa-aikanaan ja etsiä yhdessäolleen sellaisia toimintaympäristöjä, joissa omaehtoinen sosiaalinen kanssakäyminen ilman aikuisten tai viranomaisten rajoittavaa kontrollia on mahdollista. ABC-liikennemyymälöistä on muodostunut oma kulttuurinen kokonaisuutensa nuorten toimintaympäristöinä. HUMAK toteutti yhteistyössä S-ryhmään kuuluvan ABC-ketjun kanssa tutkimushankkeen, jonka tavoitteena oli selvittää, mistä liikennemyymälöihin koostuvien nuorten ilmiössä on kysymys, miten nuorten asiakkuus määritellään ja miten nuoret voitaisiin asemoida ja yhteen sovittaa ABC-palvelukonseptiin. Tarkoituksena oli tehdä avauksia myös nuorisotyön mahdollisuuksiin kaupallisessa kontekstissa.

Tulosten perusteella nuorten asiakkuus sekä ABC-ympäristön tilalliset funktiot ja tulkinnat nousivat keskeisiksi. ABC on nuorille tärkeämpi sosiaalisen kuin palvelun tilana ja tällaisenaan ABC-ympäristössä tärkeimmäksi nousevat sosiaaliset vuorovaikutussuhteet oleilussa. Vaikka ABC:lle tulemisen keskeinen motiivi onkin ystävät ja siihen liittyvä seurustelu sekä yhdessäolo, nuorten asiakkuus saa oikeutuksensa euroista. Työntekijöille nuorten sosiaaliseen oleiluun painottuva asiakkuus on usein ei-asiakkuutta pienistä ostoista huolimatta. Nuorten kohtaamista värittää sosiaalinen maine uhkana, jota on välttämätöntä valvoa ja kontrolloida. Nuoriin liitetyt tulkinnat sekä tilaan ja sen käyttöön liittyvät oletukset määrittävät asiakkaan kohtaamista. Näiden tulkintojen näkyväksi tekemisen lisäksi nuorten sisääntulon mahdollistavat ammattitaitoinen henkilökunta nuorten kohtaajana sekä alueellisen ja paikallisen yhteistyöverkoston rakentaminen.

6. Taiteen tekeminen ja nuorten hyvinvointi

Koordinaattori *Katriina Siivonen*

Ülle Raud (YTM, Tallinnan yliopiston jatko-opiskelija, pääaine: kulttuurien tutkimus): **Kulttuuriosallistumisen sosiaaliset vaikutukset musiikin kentällä**

Anni Joela (YTM, FM, Jyväskylän yliopisto): **Kulttuuriharrastamisen rooli maaseudulla asuvien nuorten elämässä**

Katriina Siivonen (dos., erikoistutkija, FT, Nuorisotutkimusverkosto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto): **Onko taiteen tekeminen aina hyväksi nuorille?**

Työryhmässä tartutaan kulttuurin ja taiteen hyvinvointia tuottaviin ominaisuuksiin nuorten näkökulmasta. Työryhmässä pohditaan miten ne käytännössä tarkoittavat. Minkälaiset kokemukset kertovat taiteen ja kulttuurin myönteisistä vaikutuksista nuorten elämässä? Millä hyvinvointia tuottavat piirteet ovat selitettävissä? Ovatko taide ja kulttuuri aina vaikutuksiltaan myönteisiä? Miten taiteen ja kulttuurin myönteisiä vaikutuksia voisi vahvistaa yhteiskunnassa?

Kulttuurin ja taiteen hyvinvointia tuottavista vaikutuksista on keskusteltu runsaasti viime aikoina. Asia on ollut esillä esimerkiksi opetusministeriössä, minne Hanna-Liisa Liikanen on tuoreeltaan tuottanut Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -nimisen ehdotuksen toimintaohjelmaksi 2010–2014 (Opetusministeriön julkaisuja 2010:1). Esille nostettuna ajatuksena sekä tutkimuksissa että poliittisessa toiminnassa on taiteen ja kulttuurin kyky tukea eri-ikäisten ihmisten hyvinvointia, minkä esimerkiksi *Markku T. Hyypä* (Hyypä et al. 2007) ja *Benson B. Konlaan* (2001) ovat tunnetuissa tutkimuksissaan osoittaneet. Nuorten näkökulmaa ei näissä kuitenkaan ole tarkasteltu omana erityiskysymyksenään. Työryhmässä keskitytään tähän.

Kulttuuriosallistumisen sosiaaliset vaikutukset musiikin kentällä

Ülle Raud (YTM, Tallinnan yliopiston jatko-opiskelija, pääaine: kulttuurien tutkimus)

Esitykseni koskee sosiaalista pääomaa ja kulttuuriosallistumista, tarkemmin musiikkikasvatuksen ja yhteisen musisoinnin kautta muodostuvan sosiaalisen pääoman vaikutuksia yhteiskunnassa laajemmin.

Kulttuuriosallistumisen hyvinvointivaikutuksia käsittelevien tieteellisten tutkimuksien (Konlaan 2001; Heinla 2002; Staricoff 2003; Liikanen 2003; Saarikallio 2007; Pulkkinen & Metsäpelto 2008) ohessa olen innostunut filosofi **Pekka Himasen** kirjasta *Kukoistuksen käsikirja*, jonka mukaan kehityksen perimmäisenä päämääränä on jokaisen mahdollisuus elää arvokasta elämää (Himänen 2010, 12). Himasen mielestä ihminen on sitä, miltä hänestä tuntuu. Rikastavan vuorovaikutuksen kulttuurista, josta Himanen puhuu, voisi ymmärtää kulttuuriosallistumiseen liittyvänä.

Himänen ideat depression kokonaisvaltaisen hoitomuodon kehittämisestä vuoteen 2020 mennessä ja siirtymisestä reaktiivisesta hyvinvointiyhteiskunnasta proaktiiviseen hyvinvointiyhteiskuntaan (Himänen 2010, 48), vaikuttavat olevan suoraan yhteydessä kulttuuriosallistumisen saavutettavuuden edistämiseen liittyviin toimenpiteisiin.

Muut kysymykset joille olen etsimässä vastausta, ovat seuraavia: Millä tavalla musiikkikasvatusta vaikuttaa kulttuuriosallistumiseen ja ihmisen elämänlaadun kautta hyvinvointiin? Millaisia sosiaalisia vaikutuksia musiikkikasvatusta kautta syntyy vai syntyykö niitä? Missä määrin yhteiskunnan ja valtion investointi musiikkikasvatukseen on vastaavuudessa yleishyötyyn, jonka musiikkikasvatusta sosiaaliset vaikutukset saavat aikaan?

Kulttuuriharrastamisen rooli maaseudulla asuvien nuorten elämässä

Anni Joela (YTM, FM, Jyväskylän yliopisto)

Väitöskirjatyössäni tarkastelen suomalaisten 10–19-vuotiaiden nuorten kulttuuriosallistumista maaseudulla. Tarkoituksena on pohtia kulttuuriharrastamiseen vaikuttavia tekijöitä, sen mahdollisuuksia, keinoja ja motiiveja sekä tarkastella kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman alueellista jakautumista, sitä epätasa-arvoistavia tekijöitä ja edistää kestävästä kehityksestä. Millaisia kulttuurillisia mielenkiinnon kohteita nuorilla on? Miten, kuinka paljon ja miksi he osallistuvat? Millaiselta kulttuuriharrastaminen ja sen mahdollisuudet vaikuttavat maaseudun nuorten näkökulmasta? Millaisia merkityksiä nuoret itse antavat osallistumiselleen ja millainen vaikutus kulttuuriharrastamisella on heidän koettuun terveyteensä ja elämänlaatuun hyvän elämän osatekijänä?

Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen menetelmiä yhdistävässä tutkimuksessa käytetään olemassaolevia Tilastokeskuksen vuosien 1999–2000 *Ajankäyttötutkimuksen*, 2005 *Vapaa-aikatutkimuksen* ja vuoden 1998 *WHO-koululaistutkimuksen* aineistoja sekä puolistruktu-

roiduilla teemahaastattelulla pohjoisen Keski-Suomen maaseutukunnissa kerättävää uutta aineistoa, joka antaa nuorille mahdollisuuden kertoa kulttuuriosallistumisen kokemuksista ja tarpeista. Metodologisena viitekehysnä tutkimuksessa ovat **Pierre Bourdieun** kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteet, **Erik Allardtin** hyvän elämänlaadun käsite sekä Bourdieu-kriitikko **Richard Petersonin** kulttuurisen kaikkiruokaisuuden käsite.

Tähän mennessä saadut tulokset osoittavat nuorten olevan aktiivisia kulttuuriosallistujia asuinpaikastaan riippumatta. Nuoret suhtautuvat maaseudulla asumisen rajoitteisiin realistisesti ja optimistisesti mahdollisuuksiinsa osallistua heitä kiinnostaviin kulttuurin muotoihin. Yksi tasa-arvoa lisäävä tekijä on internet. Vaikuttaa myös, että sosiaalinen kanssakäyminen on tärkeä tekijä kulttuuriharrastamisen vaikutuksissa koettuun terveyteen.

Onko taiteen tekeminen aina hyväksi nuorille?

Katriina Siivonen (dos., erikoistutkija, FT, Nuorisotutkimusverkosto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto)

Suomen Kulttuurirahaston *Myrsky*-hankkeissa 13–17-vuotiaat nuoret tekevät taidetta suunnitteluvaiheesta toteutukseen asti ammattitaiteilijoiden ohjauksessa. Mukana olevat nuoret tulevat monenlaisista taustoista ja osin haasteellisista elämäntilanteista. Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimushankkeessa tutkitaan Myrsky-hankkeiden kulkua ja vaikutuksia. Tutkimus etenee samaan aikaan hankkeiden kanssa vuosina 2008–2011.

Tutkimuksen alustavien tulosten mukaan taiteen tekemisen prosessi ja tässä prosessissa itseilmaisu, oppiminen ja yhdessä tekeminen ovat olleet Myrsky-hankkeissa keskeisiä. Ne ovat tuottaneet nuorille rohkeutta, taitoa ilmaista itseään ja kykyä käsitellä analyttisesti omaakin elämäänsä. Nuorten kaverisuhteet ja omat yhteisöt ovat vahvistuneet. Aikuisten kannustus ja dialoginen ohjaus on ollut tärkeää hankkeiden toiminnassa. Hankkeiden nuoret ovat saaneet muilta nuorilta ja aikuisilta palautetta esityksistään ja muista hankkeissa tuottamista teoksista. Myönteinen palaute on ollut oleellista omaan lähipiiriin ja laajempaan yhteisöön kiinnittymisessä. Sekä esityksissä ja töissä että tekemisen prosesseissa itseilmaisu ja yhteisöllisyys kietoutuvat monin tavoin toisiinsa hyvinvointia tuottavina elementteinä.

Yksittäisissä tilanteissa näkyy, että vaikeiden asioiden esittäminen taiteessa on välillä ollut haasteellista. Taiteellisella ilmaisulla on voimaa, eikä se aina ole myönteistä. Kuitenkin vaikeistakin asioista tulisi voida taiteellisissa prosesseissa ja niiden tuottamisessa teoksissa puhua. Esitelmässäni haluan pohtia sitä, missä määrin taiteen tekeminen on hyvää, missä määrin se voi olla haitallista nuorille.

7. Liikunta ja yhteiskunta

Koordinaattori *Mikko Salasuo*

Outi Aarresola (projektitutkija, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus): **Kilpaurheilun merkityksiä tavoittamassa**

Piia af Ursin (KM, tutkija, Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus): **Kouluikäisten liikuntasuhde luupin alla - liikunnan tai liikkumattomuuden sosiaaliset merkitykset**

Session tarkoituksena on pohtia liikunnan paikkaa 2000-luvun Suomessa. Erityisen kiinnostuksen kohteena ovat nuoret, arkiliikunta, seuratoiminnan nykymuodot ja nuorisokulttuureihin liittyvä omaehtoinen liikunta. Nuorempien sukupolvien suhde liikuntaan eroaa monella tapaa aiemmista. Keskustelua on käyty esimerkiksi nuorten arkiliikunnassa tapahtuneesta muutoksesta. Samanaikaisesti liikuntakulttuurissa on tapahtunut myös yleisempiä muutoksia. Liikunta on muun muassa kaupallistunut, mahdollisuudet harrastaa eriarvoistuneet, kilpailueetos seuratoiminnassa koventunut ja ammattimaistunut ja mediakulttuuri noussut kilpailemaan nuorten vapaa-ajasta.

Liikunnan paikka yhteiskunnassa on muuttunut. Itsestään selvydestä on tullut yksi elämäntapavalinta muiden rinnalla. Mitä tämä muutos tarkoittaa ja mihin se johtaa? Entä millaisin yhteiskunnallisin toimin voisimme vahvistaa liikunnan paikkaa nuorten elämässä? Miten erilaiset alakulttuurit resonoivat liikunnan kanssa ja mikä on liikkumattomien paikka nykyisessä yhteiskuntamaisemassa?

Kilpaurheilun merkityksiä tavoittamassa

Outi Aarresola (projektitutkija, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus)

Suurimmalle osalle nuorista kilpailullisuus ja voittaminen ei ole liikunnassa tärkeää. Seuratoiminnassa kilpailullisuus kuitenkin lisääntyy lapsen kasvaessa. Toisaalta kansallinen urheilumenestys edellyttää, että urheilijanalulla on mahdollisuudet kilpailla ja kehittyä optimaalisella tavalla. Nuoruudessa liikunnan harrastaminen eriytyy. Urheiluliikettä leimaa kirjava tavoitteellisuus – halutaan toteuttaa sekä tasa-arvon ideologiaa että panostaa lah-

jakkaisiin nuoriin. On tärkeää, ettei liikuntatutkimuksessakaan tarkastella ”nuoria” ikään kuin homogeenisena liikkujajoukkona.

Nuorten tavoitteellisessa kilpaurheilussa keskustelu tiivistyy valmennuksellisiin painopisteisiin ja myös nuoren elämänhallintaan. Lahjakkaimmista nuorista huolehditaan esimerkiksi erilaisten talenttiryhmiä ja kehitysohjelmien kautta. Toimintaa ohjaavat globaalin urheilukulttuurin lainalaisuudet, urheilulliset tavoitteet. Epäselvää kuitenkin on, millaiseksi urheilun merkitys rakentuu nuorelle urheilijalle. Mikä omalla urheilupolulla on ollut merkityksellistä? Mikä urheilun merkitysmaailmassa vetää sitä kohti – tai siitä pois päin? Nuorten merkitystenantojen ymmärtäminen on edellytys urheilun kehittymiselle nuoria kiinnostavana elämänalueena ja siten myös kansallisena kulttuurin muotona.

Työryhmälustus pohjautuu monitieteiseen tutkimusprojektiin, jonka urheilusosiologiassa osuudessa keskitytään nuorten kilpaurheiluun sosiaalistumiseen. Tutkimus tarkastelee nuorten omia merkityksenantoja urheilupolustaan, mahdollisesta urastaan ja kilpaurheilusta yleensä. Pääaineisto koostuu vuonna 2011 toteutettavista nuorten urheilijoiden haastatteluilta. Viiteaineistona käytetään kyselyaineistoa, joka koostuu vuonna 1995 syntyneistä kuuden lajin lisenssiurheilijoista.

Työryhmälustuksessa selvennetään tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia ja pohditaan viiteaineiston mahdollisuuksia haastattelujen suuntaamisessa. Keskustelua viritetään myös nuorisotutkimuksen ja liikuntatutkimuksen yhteisistä intresseistä ja kosketuspintoista.

Kouluikäisten liikuntasuhde luupin alla - liikunnan tai liikkumattomuuden sosiaaliset merkitykset

Piia af Ursin (KM, tutkija, Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus)

Sosiaalistuminen liikuntaan muodostaa lapsen ja nuoren liikuntasuhteen perustan (Lehmuskallio 2007). Liikunnallisuuden viriämistä ja siihen sitoutumista edistävät toimenpiteet, jotka tukevat positiivista asennoitumista, kasvattavat motivaatiota, tarjoavat tietoa ja kokeilumahdollisuuksia sekä vahvistavat lapsen ja nuoren liikunnallisuuden kokemusta. Edellä mainittujen toimenpiteiden toteutumisesta vastaavat useat socialisaatioagentit. Perheen rooli prosessissa etenkin lapsuudessa on kiistaton (esim. Koski 2004; Rautava ym. 2003). Nuoruudessa äidin ja isän merkitys sen sijaan vähenee kavereiden ja yhä enenevässä määrin median merkityksen korostuessa (Lehmuskallio 2007).

Turun yliopiston Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksessa toteutetaan *Kouluikäisten liikuntasuhde luupin alla: Tieto, taito ja tunne osana liikuntasuhdetta* -tutkimushanketta,

jonka tarkoitus kiteytyy kysymykseen, miten ohjata lapset ja nuoret liikunnan pariin? Osana hanketta toteutetaan syksyllä 2010 valtakunnallinen kysely peruskoulun 6. ja 9. luokkalaisille (N = 4000). Kyselyn avulla kartoitetaan kouluikäisten omaehtoiseen liikuntaan vaikuttavia tekijöitä, merkityksiä ja motiiveja sekä tutkitaan näiden tekijöiden keskinäisiä suhteita.

Tässä esityksessä esitellään alustavia tuloksia syksyn kyselystä. Pääpainopiste esityksessä on liikunnan sosiaalisten merkitysten tarkastelussa. Esityksessä pyrimme vastaamaan kysymykseen: Miksi lapsi ja nuori liikkuu tai ei liiku ja minkälaista roolia eri sosiaalisiaatiotekijät näyttelevät liikunnan ja liikkumattomuuden taustalla?

Lähteet

Koski, P. (2004). Liikuntasuhde - Liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa: K. Ilmanen (toim.) *Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylän yliopisto: Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia 3/2004, 189-208.

Lehmuskallio, M. (2007) *Liikuntakulutus kaupunkilaislasten ja -nuorten liikuntasuhteessa*. Turun yliopiston julkaisuja C: 263.

Rautava, P., Laakso, L. & Nupponen, H. (2003) Vanhempien merkitys 5. luokan oppilaiden liikuntaharrastuksessa. *Liikunta & Tiede* 40 (5-6), 26-32.

8. Virtuaalinen vapaa-aika

Koordinaattorit *Irma Hirsjärvi & Jani Merikivi*

Teo Keipi (M.S. Conflict Analysis and Resolution, Doctoral Student Social Psychology: Tampere University): **Effects of Internet Anonymity on Youth Identity Development**

Minna Ruckenstein (erikoistutkija, Lappeenrannan teknillinen yliopisto): **Lapsuuden tilallisia laajentumia: virtuaalilemmikeistä virtuaalimaailmoihin**

Sirpa Kannasoja (assistentti, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, sosiaalityön yksikkö Jyväskylän yliopisto): **Internet-sosiaalisuus?**

Monet nuoret viettävät merkittävän osan vapaa-ajastaan internetissä. Se mitä he siellä tekevät, riippuu täysin lapsen ja nuoren omista intresseistä. Netti tarjoaa monenlaisia tiloja, valinnan mahdollisuuksia ja teknologisia välineitä itsensä toteuttamiseen, yhteisöllisyyteen, hauskanpitoon ja leikkiin. Näkökulmia on monia. Esimerkiksi Nuorisotutkimusverkoston tilastosuunnittelija **Sami Myllyniemi** (2009) kannustaa pohtimaan tekemisen omaehtoisuutta toteamalla, että nuoret kokevat internetin itsensä näköiseksi välineeksi viettää vapaa-aikaansa. Toisaalta juuri nuorten vapaus kokea virtuaalinen ilman kenenkään ohjausta huolestuttaa aikuisia. Se eittämättä tarjoaa monenmuotoisia tiloja, joiden ympärillä voi viettää aikaansa haluamallaan tavalla joko yksin tai ystävien kanssa yhdessä. Näiden tilojen käyttäjien tavat ja verkostot näyttävät myös **Irma Hirsjärven** tutkimuksissa (esim. Hirsjärvi, 2009), joissa keskitytään voimauttamisen, yhteisöllisyyden, tuotannollisuuden ja uudenlaisten asiantuntija- ja vaikuttajaverkoston syntyihin globaaleissa faniyhteisöissä.

Virtuaalisesti vapaa-ajassa on jotain muuta kuin vain koulun ja työn puristuksessa oloa. Sitä määrittää nimenomaan omaehtoisuus. Onko jopa ehkä niin, että ilman internetiä vapaa-aika ei olisi vapaa-aikaa. Jos näin on, niin miksi? Entä mitä ajattelevat ne nuoret, joilla ei edes ole mahdollisuutta käyttää verkkoa? Voi myös kysyä, onko virtuaalisuus muotoutunut nuorten ”omaksi tilaksi”? Voiko tällaista ilmaista yksikössä, vai ovatko kyseessä ”omaehtoisuuden tilat”? Mitä siis oikeastaan tarkoitamme, kun puhumme virtuaalisesta vapaa-ajasta? Miten se todentuu ja nivoutuu yhteiskunnassamme?

Effects of Internet Anonymity on Youth Identity Development

Teo Keipi (M.S. Conflict Analysis and Resolution, Doctoral Student Social Psychology: Tampere University)

The virtual world provided through online gaming, communities, and networking has a hugely significant role in the lives of today's young people, yet its general rule of user anonymity remains a relatively little studied subject despite its widespread sphere of influence. The question is what social function or attitude is affected. Violence in schools in the past decade has raised serious questions as to how media affects the social health of young people, yet many of these questions remain unanswered.

Anonymous online behaviour has brought with it controversial assumptions of its effects when youth aggression boils over. The controversy is one dependant in large part on a lack of empirical research and common understanding of the processes and driving forces at work. The theoretical base in academic terms for the study of anonymity through identity issues is strong, but its application to the study of young people and online anonymity remains scarce.

Lapsuuden tilallisia laajentumia: virtuaalilemmikeistä virtuaalimaailmoihin

Minna Ruckenstein (erikoistutkija, Lappeenrannan teknillinen yliopisto)

Helsingkiläislapsat seikkailevat pelikonsolien luomissa maailmoissa, juttelevat internetin yhteisöpalveluissa ja seurustelevat virtuaalimaailmoissa. Teknologiavälitteiset tilat ovat lasten ja nuorten ”omia tiloja”, joissa aikuinen voi näyttäytyä jopa potentiaalisena uhkana. Teknologiat tulevat nykyään osaksi lasten ja nuorten välistä sosiaalisuutta yhä moninaiemmin tavoin ja vaikutukset voivat olla vaikeasti ennakoitavia. Tämä ei tarkoita sitä, että yksinomaan teknologiat muuttaisivat lasten elämän tilallisia ja ajankäyttöllisiä puitteita. Lasten ja nuorten arki muotoutuu monenlaisista tilallisista ja ajallisista järjestelyistä: tietokonevälitteiset tilat ovat yksi tilaan ja aikaan liittyvä ulottuvuus.

Internetin yhteisöpalvelujen ja verkkomaailmojen voi ajatella vastaavan tarpeeseen, joka on syntynyt kun lasten arjesta on tullut tilallisesti yhä rajoitetumpaa ja kontrolloidumpaa. Verkon ympäristöissä kotiin sidotut lapset voivat vapaa-ajallaan laajentaa toimintaympäristöään. Verkossa yritykset tarjoavat lapsille ja nuorille teknologiavälitteisiä tiloja, joiden edesauttamina he voivat toteuttaa yksilöllisyytään ja yhteisöllisyytään. Teknologioiden avaamat tilalliset laajentumat ovat tärkeitä lasten ja nuorten väliselle kommunikaatiolle ja

heidän tavalleen orientoitua maailmaan. Tuon erilaisten tutkimusaineistojen avulla esille, kuinka lapset ja nuoret järjestävät sosiaalisia suhteitaan teknologioiden kannattelemine. Lasten ajankäytön, teknologioiden ja liiketoiminnallisten pyrkimysten välisten yhteyksien purkaminen haastaa pohtimaan lapsuutta näkökulmista, jotka kyseenalaistavat monia itsestään selvinä pidettyjä käsityksiä. Lapsuuden käsitteellinen yhtenäisyys murtuu, kun lapset ovat toisaalta aikuisista riippuvaisia ja toisaalta rakentavat omia maailmojen verkon tiloissa täysin omaehtoisesti.

Internet-sosiaalisuus?

Sirpa Kannasoja (assistentti, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, sosiaalityön yksikkö Jyväskylän yliopisto)

Nuoret viettävät enenevässä määrin aikaa internetissä. Vanhempien suhtautuminen tähän ei useinkaan ole ymmärtävää. Toisessa ääripäässä on välinpitämättömyys asiaa ja jopa nuorta kohtaan. Millaiset nuoret ja millaisten perheiden nuoret viettävät vähän tai paljon koulun jälkeistä aikaa Internetissä? Onko internetissä ”roikkuminen” vain huono asia?

Tarkastelen työryhmäesityksessä väitöstutkimukseeni *Nuorten sosiaalinen toimintakyky ja kasvuyhteisöt* pohjautuen yläkouluikäisten nuorten koulun jälkeiseen internetin käyttöön liittyviä tekijöitä sekä nuorten että heidän vanhempiensa näkökulmasta. Tutkimukseni aineisto koostuu sekä laadullisesta että määrällisestä aineistosta, jotka on kerätty keskisuomalaisen pienehkön kaupungin 7–9-luokkalaisilta nuorilta (n=359) sekä heidän vanhemmiltaan (n=316). Pohjaan esitykseni määrälliselle aineistolle kohdistettuun kysymyksen: mitkä eri tekijät ovat yhteydessä nuorten koulun jälkeiseen vähäiseen tai runsaaseen internetin käyttöön?

Tarkastelen nuorten ja vanhempien yksilöllisten sekä perheen piirteiden kautta niin kielteisiä kuin myönteisiä nuorten Internetin käyttöön liittyviä tekijöitä. Tulosten pohjalta kielteiseksi voidaan tulkita esimerkiksi se, että koulun jälkeen suurimman osan ajastaan Internetissä viettävät ovat hieman masentuneempia ja heikomman itsetunnon omaavia kuin vähän koulun jälkeisestä ajastaan internetissä viettävät. Myönteiseksi voidaan tulkita niin sanottu Internet-sosiaalisuus. Internet-sosiaaliset nuoret solmivat enemmän ystävyyssuhteita ja saavat enemmän tukea ongelmiinsa internetin kautta. Internet-sosiaalisuus voi olla piirre, jota oikealla tavalla tukemalla, voidaan edesauttaa nuoren itsetunnon ja (ei-virtuaalisen) sosiaalisen toimintakyvyn vahvistumista.

9. Graffiti- ja katukulttuurit

Koordinaattori Pauli Komonen

Pauli Komonen (VTK, Helsingin yliopisto): **Graffitimaalarin vaiheet alakulttuurissa**
Minna Laukkanen (graafinen suunnittelija, tiedetoimittaja, Nuorisotutkimusverkosto):
Nuorten jättämiä tahallisia ja tahattomia viestejä kaupungissa
Tarja Tolonen (Nuorisotutkimusverkosto): **Nuoret kaupunkitilassa**
Noora Pyyry (jatko-opiskelija, Helsingin yliopisto): **Teinityöt kaupunkitilassa - vapaa-ajan sääntelyn ja kaupallistumisen vaikutukset tyttöjen hengailuun ja heidän identiteettinsä tuottamiseen**

Graffiti on yksi viime vuosikymmenten kiistanalaisimmista nuorisoilmiöistä. Jokainen uutinen aiheesta herättää kymmenien ellei satojen viestien keskustelun sanomalehtien verkkosivuilla. Alakulttuuriin kohdistettu kontrollipolitiikka on ollut voimakasta etenkin pääkaupunkiseudulla ja luonut molemmin puolin provosoituneen tilanteen. Salassa toimivat maalarit jäävät kuitenkin ulkopuolisille mysteereiksi. Ristiriitainen ilmiö kaipaakin selitysmalleja monista tulokulmista.

1980-luvulla Suomeen rantautuneen graffitin ja hiphop-kulttuurin ohessa nuoret käyttävät kaupunkitilaa myös muilla tavoin hyväkseen. Esimerkiksi skeittaus ja parkour hyödyntävät tempuissa erilaisia rakennuselementtejä. Katutaiteen kenttä on laajentunut mm. poliittisesti virittyneisiin sapluunakuviin ja onpa puhuttu esimerkiksi neule- ja videograffitistakin. Vaatemuodissa tyylilliset representaatiot ovat näyttäviä, kuten Japanista vaikutteita ottavan lolita-kulttuurin ja renessanssin kokeneen glam-tyylin tapauksissa. Erilaisten aktivistiryhmien mielenosoituksia on järjestetty mm. karnevalistisina katutapahutumina, joissa poliittista sanomaa tuetaan esimerkiksi musiikin ja tanssin avulla.

Kaupunkitilan käyttö eri tavoin ja erilaisten alakulttuuri-identiteettien representaatiot kadulla ovat työryhmän keskiössä. Mitkä ovat ne ryhmät, jotka erottuvat? Miksi ne toimivat niin kuin toimivat? Mikä on niiden asema nuoriso- ja alakulttuurien historiassa?

Graffitimaalarin vaiheet alakulttuurissa

Pauli Komonen (VTK, Helsingin yliopisto)

Käsittelen graffitimaalarin toiminnan ajallista kaarta ja toiminnan eri vaiheille tyypillisiä piirteitä. Esitys pohjautuu pro gradu -tutkielmaani Graffiti maalarin vaiheet alakulttuurissa

ja toiminnan luonne. Opinnäytteen primääriaineisto koostuu 15 haastattelusta, joihin osallistuneet olivat iältään myöhäisestä teini-iästä vajaan neljäänkymmeneen.

Käsittelen deskriptiivisesti niitä syitä, miksi alakulttuuriin liitytään, millaista toiminta on intensiivisimmillään ja miksi toiminnasta myöhemmin siirrytään sivuun. Sivuan myös aikuisiän alakulttuuritoiminnan luonnetta.

Toiminnan keskeisiä motiiveja on neljä, jotka painottuvat ajallisesti eri tavoin. Oma maalariporukka on tärkeä yhteisö, mutta samalla yksilöllistä mainetta tavoitellaan levittämällä omaa nimimerkkiä mahdollisimman laajalti. Adrenaliinista päihtynyt tuhovimma usein laimenee ajan myötä, kun esteettis-taiteelliset pyrkimykset korostuvat.

Graffitissa on piirteitä kiinteistä, resistenteista ja homogeenisistä vanhemmista alakulttuureista, mutta samalla se sijoittuu globaaliin mediaympäristöön, jossa alakulttuurien rajat hämärtyvät. Graffititoiminta on yleensä laitonta ja ajallisesti sekä paikallisesti marginaalista.

Maalarit eivät korosta alakulttuurisidonnaisuutta esimerkiksi vaatetuksella, vaan jäävät alakulttuurin ulkopuolisille tuntemattomiksi. Samalla graffitin kulttuuriset sisällöt leviävät medioiden ja maalareiden matkustelun välityksellä. Graffiti koetaan itsenäisenä alakulttuurina, vaikka sillä onkin pitkäaikainen sidos hiphop-kulttuuriin. Osa haastatelluista sukkuiloivat myös muissa alakulttuureissa.

Nuorten jättämiä tahallisia ja tahattomia viestejä kaupungissa

Minna Laukkanen (graafinen suunnittelija, tiedetoimittaja, Nuorisotutkimusverkosto)

Taide ja ihmiset muuttavat kaupunkitilaa. Kun tutussa tilassa tapahtuu jotakin poikkeavaa, joutuvat ihmiset muuttamaan omaa käytöstään siinä. Kesällä 2009 Budapestissä järjestettiin Berliinin muurin murtumisen 20-vuotisjuhla nuorille. Nuorten oli selvästi vaikeata uskoa, että he voivat ottaa järjestäjän toimittamia pahvi-istuimia ja sijoitella niitä pitkin avointa toria miten huvittaa. Kun tilaisuus oli ohi, tuli paikalle vanhempia ihmisiä – tietenkin – päivittelemään sotkua sen sijaan, että olisivat kehuneet torin uutta viihtyisämpää ulkoasua.

Tässä kuvakertomuksessa tarkastellaan visuaalisen antropologian keinoin *kenen katseella* kaupunkitilassa ”kaunis” on kaunista ja ”ruma” rumaa? Nuorten valta valita, hallita ja vallita avoimia kaupunkitiloja on hyvin rajallinen, koska nuorille ei juurikaan omisteta omia nimikkotiloja. Vaikkei nuorille olekaan omia kaupunkitiloja, heillä on silti kyky varastaa niitä omaan käyttöönsä. Poliittisesti ja valtiollisesti virittyneen ”virallisen tilan” edessä, parlamenttirakennuksen ja tulevan musiikkitalon rakennustyömaan liki on nuori-

son suosima hengailupaikka. Iltaisin ja öisin kuulee raskaiden koneiden äänien asemesta akustista skeittilautojen kirskunaa, puheensorinaa, elävien ihmisten naurua. Päivisin tämä paikka on vanhempien ihmisten aluetta, mutta öisin paikalta kuuluu kiihkeätä korkojen kopinaa, nuorten laulua, koväänistä huudahtelua ja juttelua. Tila elää öisin ihan omaa elämäänsä. Aamulla tila odottaa taas uusia valtaajiaan.

Nuoret kaupunkitilassa

Tarja Tolonen (Nuorisotutkimusverkosto)

Esityksessä pohditaan nuorten kaupunkitilan käyttöä käymällä tutkimusaineiston (haastattelujen) ja tutkijan ottamien kuvien avulla läpi nuorten erilaisia suhteita kaupunkiin ja sen tiloihin. Nuorten suhdetta kaupunkitilaan on tutkittu projektissa Nuorten vapaa-aika ja sosiaaliset suhteet. Tutkimus on tehty Nuorisotutkimusverkoston Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa -tutkimusprojektissa sekä yhteistyössä Helsingin yliopiston rahoittaman Perheen materiaalin ja kulttuurin muotoutuminen -tutkimusprojektin kanssa.

Tutkimuksen aineisto koostuu 2008–2009 tehdyistä 13–17-vuotiaiden yksilöhaastattelusta, N=39. Itä-Helsinki (33), Kajaani (6). Haastateltavat ovat vapaaehtoisia nuoria, jotka tavoitettiin kouluista ja nuorisotaloilta. Heistä oli poikia 23 ja tyttöjä 16, itähelsinkiläisiä 33 ja kajaanilaisia 6. Lisäksi haastateltiin viittä nuorisotyöntekijää. Haastattelujen lisäksi aineistoon kuuluu havainnointia, karttoja sekä tutkijan ottamia kuvia nuorten mainitsemista paikoista.

Tässä esityksessä huomio kiinnittyy kaupunkitilan arjen käyttöön, mm. kaupungin tuntemiseen ja siellä liikkumiseen, sekä tarkastellaan nuorten ilmaisemia miellyttäviä, kiistanalaisia ja pelottavia paikkoja.

Teinitytöt kaupunkitilassa – vapaa-ajan sääntelyn ja kaupallistumisen vaikutukset tyttöjen hengailuun ja heidän identiteettiensä tuottamiseen

Noora Pyyry (jatko-opiskelija, Helsingin yliopisto)

Pohdin esityksessäni nuorten vapaa-ajan lisääntyneen sääntelyn ja julkisten tilojen kaupallistumisen vaikutuksia tyttöjen hengailuun ja heidän identiteettiensä kehittymiseen.

Esitykseni perustuu vastakäynnistyneeseen väitöskirjatutkimukseeni. Tutkimukseni taustalla vaikuttavat ajatukset julkisen tilan mahdollisesta supistumisesta ja nuorten arkiympäristöjen kaupallistumisesta. Teoreettisesti työni pohjana on post-strukturalistinen feministinen maantiede, jonka pyrkimyksenä on itsestään selvinä pidettyjen merkitysten purkaminen ja tilojen tarkastelu sukupuoliherkän linsin lävitse. Tutkimukseni keskiössä on tila sekä sosiaalisten prosessien näyttämönä että tuloksena. Tutkimuskysymykseni ovat: Miten tyttöjen hengailu heijastaa heidän positiotaan tämän päivän yhteiskunnassa? Miten tytöt rakentavat sosiaalista identiteettiään ja sukupuoltaan julkisessa tilassa? Miten tytöt ottavat kaupunkitilaa haltuunsa? Miten nuorten arkiset tilat voitaisiin ottaa osaksi maantiedon opetusta?

Väitöskirjaprojektini on toimintatutkimus, jonka toteutan Helsingissä ja San Franciscossa. Suomalaisilla lapsilla ja nuorilla on vielä verrattain paljon mahdollisuuksia liikkua itsenäisesti lähiympäristöissään. Tutkimuksen toteuttaminen sekä Suomessa että Yhdysvalloissa tuo näkökulmaa ajankohtaiseen keskusteluun julkisten kaupunkitilojen yksityistämistä ja nuorten vapaa-ajan lisääntyneestä sääntelystä. Metodologiani ottaa vaikutteita etnografisesta tutkimuksesta ja osallistavasta tutkimusperinteestä. Tavoitteenani on saada kuuluviin ”nuorten ääni” ja kannustaa tyttöjä refleктоimaan kriittisesti omaa kansalaisuuttaan ja positiotaan yhteiskunnassa. Paikalliset nuorisokulttuurit ovat yhteydessä maapallon eri paikkoihin muodin, tapojen ja valtasuhteiden kautta. Arjen kaupunkitilojen mukaan ottaminen osaksi maantiedon opetusta toisi nuorille tunteen heidän maailmansa merkityksellisyydestä ja saisi heidät pohtimaan oman vapaa-aikansa tilallisuutta ja globaaleja yhteyksiä.

10. Vapaa-aika, identiteetti ja sosiaalinen pääoma

Koordinaattorit **Helena Helve & Merja Kylmäkoski**

Merja Kylmäkoski (FT, Tampereen yliopisto): **Hiihtopummeja ja pätkätyöläisiä – ”ne tulee tänne ja tekee töitä ja laskee sit kaiken muun ajan”**

Helena Helve (professori, Tampereen yliopisto): **Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma**

Marjaana Kojo (tutkija, Tampereen yliopisto): **Työtä vai huvia? Työttömät nuoret virtuaalisissa työpaikoissa**

Tutkimukset ovat osoittaneet, että nuorten vapaa-ajan viettotavoilla on merkitystä nuorten identiteetin kehitykseen ja sosiaalisen pääoman muodostukseen. Työryhmässä tarkastellaan nuorten vapaa-ajan viettoa monitasoisesti useista eri näkökulmista. Miten yhteiskunnalliset ja kulttuuriset muutokset näkyvät nuorten vapaa-ajan viettossa? Mikä merkitys on sukupuolella, etnisyydellä tai sosiaaliluokalla nuorten vapaa-ajan viettotavoissa? Mikä merkitys vapaa-ajalla on nuorten identiteettityössä? Mikä on harrastusten merkitys nuorten sosiaaliseen pääomaan? Millaista yhteisöllisyyttä nuorten vapaa-ajalla muodostuu? Miten sukupolvien väliset erot (tai intersukupolvisuus kuten harrastusten periytyminen) näkyvät harrastustoiminnan merkityksessä ja nuorten sosiaalisessa pääomassa?

*

Hiihtopummeja ja pätkätyöläisiä – ”ne tulee tänne ja tekee töitä ja laskee sit kaiken muun ajan”

Merja Kylmäkoski (FT, Tampereen yliopisto)

Esityksessä hahmotellaan vapaa-ajan harrasteiden merkitystä nuorten työelämää koskevissa valinnoissa ja sosiaalisen pääoman rakentumisessa. Esitys pyrkii vastaamaan kysymykseen,

miten vapaa-ajan harrasteet ohjaavat nuorten työelämää koskevia valintoja työn ja työskentelypaikkakunnan suhteen? Esityksessä pohditaan myös, miksi vapaa-ajasta on tullut tärkeä nuorten työelämän valintoja ohjaava tekijä ja mikä merkitys tällä on nuorten työnantajille. Tarkastelun näkökulma on tapaustutkimuksellinen; esityksessä analysoidaan Lapissa ravintola- ja matkailualalla pätkätöissä työskentelevien nuorten kertomuksia vapaa-ajan harrastusten ja työn yhteydestä sekä tästä yhteydestä nousevasta sosiaalisesta pääomasta. Esitys on osa professori **Helena Helveen** johtaman *WORK-Preca 2008–2011* -hankkeen tutkimustoimintaa.

*

Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma

Helena Helve (professori, Tampereen yliopisto)

Esitys perustuu useampiin 1990- ja 2000-luvuilla kerättyihin kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin tutkimusaineistoihin, jotka ovat osana Suomen Akatemian *Työ ja hyvinvointiohjelman* tutkimusprojektin tutkimusta nuorista epäsuunnitelluilla työmarkkinoilla (Helve 2008–2011), *Sosiaalisen pääoman* tutkimusohjelman tutkimusta (*SoCa Bess 2004–2007*) ja *Tilastokeskuksen vapaa-aika tutkimusta* (2002) sekä *nuorten arvo- ja asennetutkimuksia* (Helve 2002).

Esityksessä keskitytään siihen, miten suomalaisten nuorten asenteet ja arvot näkyvät heidän vapaa-ajan viettossään ja miten sosiaaliluokka, koulutus ja sukupuoli ohjaavat nuorten vapaa-ajan viettoa. Esitys analysoi myös nuorten sosiaalisen pääoman ja identiteetin rakentumista vapaa-ajassa ja pohtii minkälaisia uhkakuvia tai uusia näkökulmia uudet vapaa-ajanviettotavat, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, tuovat nuorille ja miten ne haastavat nuorisokasvattajia.

*

Työtä vai huvia? Työttömät nuoret virtuaalisissa työpaikoissa

Marjaana Kojo (tutkija, Tampereen yliopisto)

Haastattelin vuonna 2008 työttömyyden vuoksi työpajoille ja työllistämistoimintaan ohjautuneita nuoria. Ensimmäisistä haastatteluista lähtien huomasin nuorten pelaavan vapaa-ajallaan runsaasti erilaisia verkkopelejä. Suosittuja olivat varsinkin usean pelaajan pelaamat digitaaliset roolipelit.

Nuorten pelaaminen on puhuttanut myös mediassa viime aikoina (esim. *Helsingin Sanomat* 14.6.10 ja 15.6.10). Aikuiset ja nuoret itse olivat huolissaan nuorten virtuaali-maailmoissa viettämästä ajasta. Sen nähtiin passivoivan ja vähentävän nuorten työllistymis-haluja: *”Mikään ei tunnu kiinnostavan, kun virtuaalisessa maailmassa kaiken saa helpommin ja ilman sen suurempaa vaivannäköä”*.

Haastattelemieni nuorten näkemys pelaamisesta oli päinvastainen. Osa vertasi pelaa-mista työn tekemiseen. Nuoret kokivat saavansa pelaamisesta samankaltaisia asioita kuin työstä ja oppivansa uusia asioita. Näitä voisi heidän mukaansa hyödyntää myös oikeassa työelämässä.

Tarkastelen puheenvuorossa mitä yhteisiä elementtejä haastattelemanuoret löysivät verkkopeleistä ja työn tekemisestä. Pohdin myös millaisia pääomia nuorten on mahdol-lista hankkia toimiessaan pelisivustoilla. Aineistonani käytän kahta 21-vuotiaan nuoren haastattelua sekä nuorten pelaamien kahden pelin verkkosivuja.

Kirkkokadun varrella

Tiedekahvila (Tieteiden talo)
Alku-baari (Kirkkokatu 1)
Rodolfo (Kirkkokatu 5)
Kotipizza (Kirkkokadun ja Mariankadun kulma)

Mariankadun varrella

Cafe Entré (Mariankatu 13)
Korea House (Mariankatu 19)

Yliopiston ruokalat

UniCafe Päärakennus (Fabianinkatu 33)
UniCafe Metsätalo (Fabianinkatu 39)
UniCafe Rotunda (Unioninkatu 36)
UniCafe Porthania (Yliopistonkatu 3)

Muita lähistöllä olevia

Azoros (Meritullinkatu 5)
Piano (Rauhankatu 15, useita asiakaspaikkoja)
Kolme Liisaa (Liisankatu 14)
Cafe Arpeanum (Snellmaninkatu 3)
Safka (Vironkatu 8)